

כ"ק רב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

לדמותה של עבודה
הגה"ח הרב מענדל
ווכטר שליט"א

לבקש את הפנימיות
התוועדות עם הרב אשר
פרקש

מסירות נפש של
נערים

מארבע כנפות הארץ:
רוסטוב, רוסיה

מים ראשונים
ואחרונים

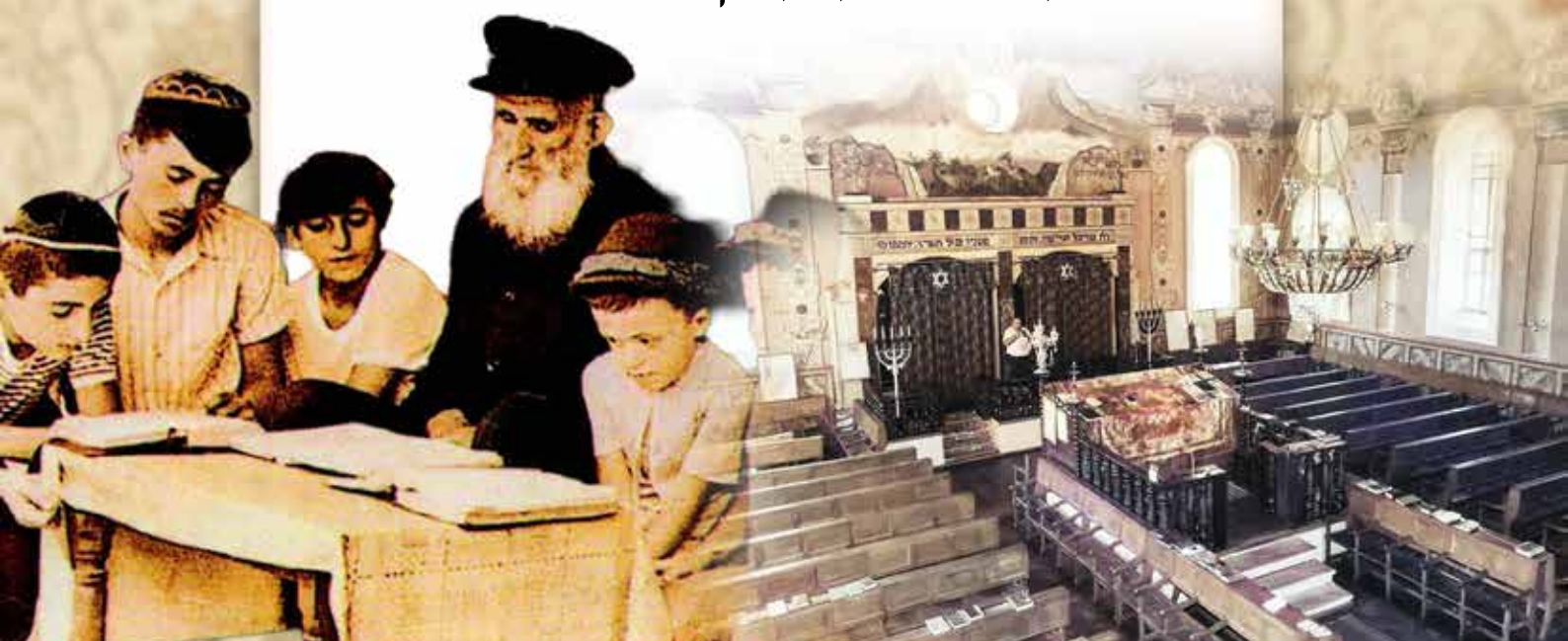
פניני חסידות בסוגיות
הדף היומי

תסכול בחודש
אלול!
הרב מנחם דב
דוברסקין

גרזיה פינת חב"ד

חוטים שנמשכו במשך שלושה דורות וקישרו בין
חצרות רבותינו אדמו"רי חב"ד למושבות יהודי גרזיה
זקפו את קומתם הרוחנית בגולה ובעלותם לארץ
הקודש • סקירה לא שגרתית לדמותה המפוארת של
העדה שהושפעה עמוקות מרוח החסידות

לקהל קוראי לקראת גיליון ה-200 נשמח לקבל מכם משוב - הערות, הארות, תשובות והצעות לשיפור.
'כי קרב' ניתן לפנות אלינו בדוא"ל: kikarov10@gmail.com • בפקס: 072-279-2088

מעלת העבודה בדרך "אתכפיא"

התענוג שלמעלה נגרם דווקא מעבודתו של יהודי המתגבר על טבעו וקורע את הכבלים האוסרים את נשמתו | לימוד התורה וקיום המצוות הנעשים עקב אופיו של האדם ורגילותו אינם נחשבים ל"עבודה" - תואר הניתן לדבר הבא בטורח ויגיעה

והתענוג העליון נמשך על ידי שם אלוקים. כמשל הצחוק שעושים השרים, שהוא מדבר חדש כמו מלחמת הארי עם חיה אחרת, שמההתחדשות נמשך הצחוק והתענוג. כך בחינת ביטול היש לאין - זהו ההתחדשות שהנברא, שנעשה יש ודבר נפרד, יוכל לבטל את עצמו. מה שאין כן אם לא היה שם אלקים מסתיר, לא היה נמשך בחינת צחוק ותענוג זה כלל. אם כן, עיקר הצחוק והתענוג עשה לנו השם אלקים המסתיר ומעלים, שבסיבתו נמשך התענוג, והיינו על ידי ביטול היש לאין".

מכאן מובן שכל שליחודי קשה יותר בעבודתו והוא שרוי במצב עמוק יותר של העלם והסתור, קרי: 'שם אלקים', ולמרות הכל הוא מתגבר על טבעו ועל נפשו הבהמית - כך הוא גורם לתענוג גדול יותר למעלה.

זהו גם הפירוש למאמר חז"ל במסכת שבת (פג, ב) על הפסוק "זאת התורה אדם כי ימות באהל", לפיו "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה". הכוונה היא שהאדם 'ממית' ומתגבר על הנפש הבהמית בעבודת אתכפיא, והדבר נחשב כאילו המית אותה לחלוטין, על פי המאמר (בבא קמא סה, א) "מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא".

על פי חסידות, זוהי תכלית כל ירידת הנשמה לעולם הזה - להתמודד עם הנפש הבהמית ולהתגבר עליה. אפילו אם אדם מקיים תורה ומצוות אך עושה זאת ללא מלחמה פנימית, הוא אינו ממלא את תפקידו בעולם. וכמפורש בתניא (פרק לו): "ירידתו לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית, הוא כדי לתקנם בלבד, ולהפרידם מהרע של שלוש קליפות הטמאות".

בספרים הקדושים מבואר שזה היה לב הוויכוח בין משה רבנו למלאכים (שבת פח, ב). משה טען כלפיהם: "שוב מה כתיב בה, לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב. קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?". המלאכים כמובן ידעו שלמעלה אי אפשר לקיים את מצוות התורה כפי שהן מקוימות בעולם התחתון, אך הם רצו את הרוחניות ואת הפנימיות של התורה. אך משה רבנו השיב להם שתכלית התורה היא דווקא האופן שבו היא ניתנה למטה בעולם הזה הגשמי והחומרי, משום שדווקא המציאות הזו גורמת לקב"ה תענוג גדול. תענוג הבורא נובע מהחידוש שבדבר - ככל שהעלם וההסתור על אלוקות גדולים יותר, כך החידוש והתענוג שבעבודת האדם גדלים בהתאמה.

העולם הזה, כולל גוף האדם ונפשו הבהמית, סוגרים על נשמת האדם וכובלים אותה מלעסוק בתורה ומצוות. אך כאשר יהודי מצליח להשתחרר מהם - השמחה והענוג

**הגוף רוצה לנוח
ויצר הרע יש לו
מקום לדיבור ארון
והסתה, ואחרי כל
זה הולך האיש
הפשוט לשמוע
פרשת חומש עם
רש"י. עד כמה
גדול ונשגב עניין
זה בעבודה בפועל,
ועד כמה גבהה
מעלתה של עבודה
זו במעלת אור
הנשמה**

פי כן הם מתאמצים והולכים לשיעור הקבוע. דווקא בהם יש מעלה יתרה, משום שעבודת ה' שלהם נעשית בדרך של "אתכפיא" - כפיית היצר, ודבר זה גורם לקב"ה תענוג עצום. לעומתם, אצל אנשים בעלי השגה בתורה המתענגים על לימודם, עניין הכפייה אינו בא לידי ביטוי באותה עוצמה שכן הם נמשכים ללימוד באופן טבעי.

מול טענת המלאכים

הרעיון האמור מבואר בתורת החסידות במקומות רבים. כך למשל מבאר אדמו"ר הזקן בספרו תורה אור (תולדות, דף יח):
"צחק עשה לי אלקים, שעיקר הצחוק

באוצר אגרותיו של אדמו"ר הרי"צ זי"ע אנו מוצאים מכתב מיוחד, משנת תרפ"ט (ח"ב עמ' קלו), בעניין התעוררות לעבודת ה' גם כשהדבר נוגד את טבע האדם. במענה למכתבו של חסיד, הוא כותב: "מאוד אצטער על מצבו הפרטי שנמצא כערער במדבר חס ושלום, במקום שאין בו לחלוחית. אבל הלא מה' מצעדי גבר פוננו. ההשגחה העליונה הביאה לשם, ובטח ביכולתך, בעזרתו יתברך, לפעול ולעשות את הראוי לעשות באור כי טוב, ואין טוב אלא תורה.

"והא לך דוגמה מאחד אחיך התמימים [בוגרי ישיבת 'תומכי תמימים'] שיחיו, שבא למקום שמם, מושב גדול בלי עין הרע של כמה מאות משפחות. כולם קפואים בקרח הנורא ואין לימוד שיעור זולת שנים ושלושה זקנים, ועל דבר נכדים אין מה לדבר. האנשים פשוטים, עובדי מלאכה ובעלי עסק. פעם, שתיים ושלוש התאונן במכתבו אשר חס ושלום נדח לארץ צלמוות. כעבור איזה זמן, על פי התעוררות, התחיל בקבלת עול, כי בעצמו היה מיואש מאיזו פעולה טובה. וכעת כותב לי אשר לשיעור לימוד חומש עם רש"י שלומדים בשבת בלילה באים, תורה לא-ל, כמה וכמה מניינים לשמוע, כן ירבו.

"התוכל לצייר אותו העונג ונחת רוח שלמעלה בהיקבץ אנשים פשוטים, אשר מצד גוף ועצם החומר של גוף פשוט ונפש הטבעית, הנה אחר עמל ויגיעה של שבוע שלם כשבא השבת הוא יום מנוחה פשוטו כמשמעו. ואחרי אכילת סעודת שבת, אשר בכל אופן גם העני שבישראל אוכל אותה במנוחה יותר מכמו בימי החול, הגוף רוצה לנוח ויצר הרע יש לו מקום לדיבור ארון והסתה. ואחרי כל זה הולך האיש הפשוט לשמוע פרשת חומש עם רש"י. עד כמה גדול ונשגב עניין זה בעבודה בפועל, ועד כמה גבהה מעלתה של עבודה זו במעלת אור הנשמה, ועד כמה רם ונשא הוא האיש ההוא העושה זאת".

רבנו מתאר אפוא במכתבו אנשים בעלי מלאכה, עייפים ויגעיים, שבדרך הרגיל אינם מוצאים טעם רב בלימוד התורה, אולם אף על

הנגרמים למעלה ולמטה גדולה ביותר. ואלו דבריו הנוקבים של רבנו בתניא (פרק לא): "וזאת תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה רבה, היא שמחת הנפש בצאתה מהגוף המתועב ושבה אל בית אביה כנעוריה בשעת התורה והעבודה. וכמאמר רז"ל, להיות כל ימיו בתשובה. ואין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשביה, כמשל בן מלך שהיה בשביה וטוחן בבית האסורים ומנוול באשפה, ויצא לחופשי אל בית אביו המלך".

בגיליון הקודם עסקנו במעלת תפילת בעלי עסקים, שדווקא הם השרויים שעות רבות בענייני עולם יכולים להתעלות בעבודת התפילה, במובן מסוים, עוד יותר מיושבי אוהל, כמו אדם המשתוקק למים במדבר שממה. ועל דרך זה לעניין לימוד התורה, כמפורש בתורה אור (תרומה): "והנה זהו יתרון מעלת קביעות עיתים לתורה של הבעל עסק, שהוא בחינת אתכפאי, יותר מיושבי אוהלים".

לדמותה של עבודה

בין כתביו הרבים של אדמו"ר הצמח צדק ידוע הדרוש הנפלא העוסק בענייני התארים "צדיק", "רשע" ו"בינוני" (אור התורה משפטים א'קכז). ומסקנת דבריו היא שעיקר התענוג הנגרם למעלה מתרחש דווקא כשהאדם מתגבר על טבעו – מעלת הבינוני על הצדיק. וכמבאר בזה, שאפילו תלמידי חכמים הלומדים בהתמדה גדולה וכך גם אנשים העוסקים בגמילות חסדים על צד הפלא, ייתכן שמעשיהם אינם נחשבים עדיין בגדר "עבודת ה'", משום שהם נמשכים לכך מצד טבעם או שכבר התרגלו לעבודתו זו שהפכה עבורם או לטבע שני, ואילו התענוג שלמעלה נוצר דווקא על ידי עבודת אתכפאי והתגברות נגד הטבע ונפש הבהמית.

בפרק מיוחד בספרו התניא (פרק טו) מייחד רבנו דברים יסודיים בסוגיה זו: "ובזה יובן מה שכתוב וְשִׁבְתָּם וְרָאִיתָם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע, בֵּין עֹבֵד אֱלֹקִים לְאִשָּׁר לֹא עֹבֵד. שההפרש בין 'עובד אלוקים' ל'צדיק' הוא, ש'עובד' הוא לשון הווה, שהוא באמצע העבודה, שהיא המלחמה עם היצר הרע להתגבר עליו ולגרשו מהעיר הקטנה, שלא יתלבש באברי הגוף. שהוא באמת עבודה ועמל גדול להילחם בו תמיד, והיינו הבינוני.

"ובבינוני יש גם כן שתי מדרגות: 'עובד אלקים', ו'אשר לא עבד'. ואף על פי כן אינו רשע, כי לא עבר מימיו שום עבירה קלה, וגם קיים כל המצוות שאפשר לו לקיים, ותלמוד תורה כנגד כולם, ולא פסיק פומיה מגירסא. אלא שאינו עושה שום מלחמה עם היצר לנצחו על ידי אור ה' המאיר על הנפש האלוקית שבמוח, השליט על הלב. מפני שאין יצרו עומד לנגדו כלל לבטלו מתורתו ועבודתו ואין צריך ללחום עמו כלל. כגון שהוא מתמיד בלימודו בטבעו מתולדתו על ידי תגבורת המרה השחורה. וכן אין לו מלחמה מתאווה נשים מפני שהוא מצונן בטבעו, וכן בשאר תענוגי עולם הזה הוא מחוסר הרגש הנאה בטבעו, ולכן אינו נקרא עובד כלל. וכן אף מי שאינו מתמיד בלימודו בטבעו, רק

התמדה בתורה כשלעצמה אין בה כדי להוכיח מהיכן היא נובעת, ואדרבה ייתכן שאינה אלא טבע האדם מלידתו, ומשכך לא ראוי הוא להיקרא "עובד אלקים"

שהרגיל עצמו ללמוד בהתמדה גדולה ונעשה ההרגל לו טבע שני, די לו באהבה מסותרת זו, אלא אם כן רוצה ללמוד יותר מרגילותו".

נמצא אפוא להדיא כי התמדה בתורה כשלעצמה אין בה כדי להוכיח מהיכן היא נובעת, ואדרבה ייתכן שאין בה קורטוב של טורח ויגיעה ואינה אלא טבע האדם מלידתו, ומשכך לא ראוי הוא להיקרא "עובד אלקים".

הספק של רבי חנינא בן תרדיון

על פי יסוד זה מתבאר כפתור ופרח הסיפור המופלא שמצינו בגמרא אודות רבי חנינא בן תרדיון, מעשרה הרוגי מלכות. הגמרא מספרת (ע"ז יח, א): "כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי... שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר מונח לך בחיקך... אמר לו: רבי מה אני לחיי העולם הבא? אמר לו: כלום מעשה בא לידך? אמר לו: מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים. אמר לו: אם כן מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי".

ולכאורה, שאלתו של רבי חנינא לעניין חלקו בעולם הבא תמוהה ביותר. וכי מי שמוסר את נפשו על קדושת השם ומקהיל קהילות ברבים עדיין ספק בידו אם יש לו חלק בעולם הבא? ונוסף על כך, מדוע שאל רבי יוסי אם בא מעשה לידו, וכיצד התשובה שסיפק רבי חנינא ענתה על השאלה?

מבואר בתורה אור (תולדות יט, ב) "שהיה ר' חנינא בן תרדיון מסופק בעצמו ענין מסירת נפשו בשביל עסק התורה, אם הוא באמיתות לשם שמים בלבד, אף שהיה צדיק מופלג, ולומד לשמה באמת, מכל מקום לפי שיש בני אדם שמצד טבעו ומזגו ומדותיו להמשיך חשק ותשוקת כל לבבו אל לימוד החכמות, ולהיות

תמיד מחשבתו ולבו ושכלו דבוק בהן".

רבנו מביא ראיה לכך מהפילוסופים של אומות העולם הקדמונים, שלא חסר להם דבר ממעדני העולם ובכל זאת עזבו את כל תענוגותיהם ועסקו בכל לבם בלימוד החכמות. התמסרות זו לא נבעה מאמונה, שכן הם היו עובדי כוכבים נטולי אמונה שתחייב אותם ללמוד חכמות חיצוניות, והסיבה לכך הייתה נטייה טבעית עמוקה שנולדה עימה. לעומתם, ישנם אנשים בעלי מזג אחר, שאף אם הם מבינים חכמה, הם אינם חושקים בה ואין להם כל תענוג להשקיע בה את מחשבתם.

סיבת הדבר – מבאר רבנו – נעוצה בהבדלי המזגים של בני האדם – 'הקרות'. יש אדם שגוברת בו 'המרה הלבנה', שבעטייה אין ביכולתו לצמצם את מחשבתו בדבר אחד, ואף אם מדובר בעניין שכלי, הוא לא יתענג עליו כלל. מנגד, יש אדם שגוברת בו 'המרה השחורה', ומלידתו נפשו משתוקקת לחכמה עד ששום חפץ אחר לא ישווה לה, כפי שמבאר בשמונה פרקים להרמב"ם (פ"ח). לכן גם בעם ישראל אפשר למצוא אנשים בעלי נטיות טבעיות שונות, וחלקם נפשם נמשכת בטבעיות לעיון מעמיק, וכאשר הדבר פוגש את לימוד התורה – ליבם חושק להגות בה יומם ולילה ללא הפסקה. זה היה אפוא הספק של רבי חנינא:

"ולפיכך, רבי חנינא בן תרדיון היה ירא שמה גם מצד טבעו גופני' גורם לו מסירת נפשו בעד החכמה, אף שבדאי אינו אלא מעט מזער, מכל מקום אין זה לה' לבדו כו'. ושאל מר' יוסי, היאך הוא משיג בו, אם הוא מנוחלי העולם הבא שאין בלבו אלא אחד כו'. והשיבו, זה לא יבורר כי אם אם בא מעשה לידך. פירוש נסיון... ואמר לו שמעות פורים כו', שהוא ענין פיזור ממון, שזה אות ומופת שאין במסירות נפש שלו אפילו שורש המרה כו'. שמידת המרה שחורה הנ"ל גורמת מדת הקמצנות, והמרה הלבנה הפיזור כו'. לכן השיבו, אם כן מחלקך יהא חלקי, שמה מובן שמסירות נפש על התורה הוא רק לפי שאין בלבו אלא אחד, ואין בו תעורבת טבעית כלל".

כלומר, רבי יוסי השיב לרבי חנינא שדבר זה אינו יכול להתברר אלא אם כן "בא מעשה לידך" – כלומר, ניסיון. כאשר רבי חנינא סיפר על מעות הפורים, שבמאורע זה היה מדובר בפיזור ממון לצדקה, היה זה מופת לכך שאין במסירות הנפש שלו לעסק התורה כל שורש של מרה שחורה, שכן מידה זו גורמת בדרך כלל לקמצנות, בעוד שמרה לבנה גורמת לפתיחת היד ופזרנות. לכן קבע רבי יוסי: "אם כן, מחלקך יהא חלקי" – ממעשה זה מובן שמסירות הנפש שלך על לימוד התורה והפצתה נובעת אך ורק מכך שאין בלבך אלא אחד, ואין בכך כל תעורבת טבעית.

הרי לנו ברור, שאפילו אדם הלומד תורה מתוך מסירות נפש ממש, אם הדבר אינו בא כתוצאה מעבודה נגד הטבע, הוא אינו נקרא עובד ה'. ודווקא ההתגברות כנגד הטבע היא היא "עבודה" הראויה לשמה, והיא הגורמת את נחת הרוח הגדולה לקב"ה. ■

אורה שכ גרזיה

סקירה מאלפת על שורשיה ופארה של
יהדות גרזיה • הדמעות שזלגו מעיני כ"ק
אדמו"ר הרש"ב, והשלוחים אשר שוגרו על
ידו ועל ידי בנו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ • הקריה
שהקים כ"ק אדמו"ר זי"ע לטובתם ולרווחתם
של העולים מגרזיה לארץ הקודש, ושלל
ההוראות שבקעו מפה קודשו לגורלה הרוחני
של העדה • תעצומות הנפש של בני הקהילה
ודבקותם הנאמנה לה' ולתורתו • חכמה,
תורה וגדולה

בנימין ליפקין

מי שנמצאה שחיתתו כשרה השאירו על כנו, ואילו כל השאר לקח מהם חכם ראובן את החלפים שלהם, שברם לעיניהם והעבירם ממשרתם.

בשנת תרע"ז הקים ר' שמואל ישיבה חב"דית בכותאסי, שבזמן השיא למדו בה כשש מאות תלמידים. את בחירי התלמידים שלח ללמוד בשיבות 'תומכי תמימים' ברוסיה, וכאשר שבו לארץ מכורתם היו בעצמם לרבנים, משפיעים ומנהיגי קהילות.

הגה"ח הרב נחום שמריהו ששונקין, שלאחר מספר שנים נשלח גם הוא לגרוזיה, תיאר לימים את שראו עיניו כשהגיע לשם (מתוך ספרו 'זכרונות'):

"ישיבתו של ר' שמואל חוללה מהפכה שלמה בתפיסת עולמם של יהודי גרוזיה. כאשר הנערים גדלו מעט, חדלו לאכול מאכלי בשר בבית הוריהם לאחר שעמדו על חוסר הידיעה של האימהות בענייני שריית ומליחת העופות. הדבר לא נעם אמנם לחיכם של אנשי ההמון, אך הם הבינו כי הצדק עם הבנים. על אף ידיעותיהם הדלות, הצטיינו כלל יהודי גרוזיה במידות נעלות: בעלי צדקה, מכניסי אורחים, אוהבי ומוקירי רבנן – וביחוד את החסידים שבאו מרוסיה. ר' שמואל לויטין היה בעיניהם קודש קדשים; הנשים קראוהו "מלאך אלקים", כי גם היהודים הפשוטים בגרוזיה ניחנו בחוש מיוחד להכיר מהותו האמיתית של בן אדם".

לימים הצטרף אל הרב לויטין שליח נוסף בדמותו של הרה"ח ר' אברהם לוי סלווין זצ"ל הי"ד. הלה הקים ישיבה נוספת בעיר קולאשי, בה למדו כמאתיים תלמידים. במרוצת השנים, לאחר עלות כ"ק אדמו"ר הריי"צ על כס ההנהגה, הוסיף ושלח שלוחים נוספים ליהדות גרוזיה ובהם, מלבד הרב ששונקין הנזכר: הגה"ח הרב חיים מרדכי פרלוב, הגה"ח הרב ישראל זובער, הגה"ח הרב סימון יעקבשווילי ועוד.

בינתיים תפסה המפלגה הקומוניסטית את השלטון והחלה להצר את צעדיהם של יהודי גרוזיה. אך החסידים, יחד עם חכמי העדה, פעלו ללא חת והקימו רשת מחתרתית של ישיבות ותלמודי תורה בהם למדו אלפי תלמידים! כך, בתנאים בלתי אפשריים הם המשיכו לנהל את מוסדות הדת, את מערכות הכשרות והשחיטה ושאר תחומי החיים התורניים, והפיחו ביהודי המדינה תעצומות של קדושה וטהרה.

דם עבדיו יקום

בשנת תרפ"ד החל הנ.ק.וו.ד. (המשטרה החשאית הסובייטית) ללשוש עין לעבר פעולותיו המסועפות של הרב לויטין. הם החלו לחפש אחרי "הראש ישיבה", האיש העומד מאחורי הפעילות, שעדיין לא ידעו את שמו וכתובתו.

הרב לויטין נשאר בכותאסי עד שנת תרפ"ה, אז נודע לו שהשלטונות מחפשים אחריו. הוא ברח מכותאסי לבאטום, כשאת מקומו בכותאסי מילא הרב סלווין.

מבאטום נסע הרב לויטין אל הרבי הריי"צ שהתגורר באותם ימים בלנינגרד, ס. פטרבורג כיום. הרבי הורה לו להתיישב חזרה

זר כי יגיע לשיכון חב"ד בלוד, יופתע לגלות כי במרחק מטרים ספורים מבית הכנסת המרכזי שוכן כבוד בית כנסת נוסף, מכובד ומפואר, של בני העדה הגרוזינית, כמו גם מוסדות קהילתיים נוספים. גם בלב השכונה החב"דית בקרית מלאכי, בסמוך לבית הכנסת בו מתפללים זקני החסידים, שוכן בית כנסת גרוזיני גדול והמתפללים בו הינם חלק בלתי נפרד מחיי השכונה ובמוסדותיה. ביריעה נרחבת ניחשף לקשר החם והממושך בין אדמו"רי חב"ד ויהדות גרוזיה, שראשיתו בפעילות משותפת לחיזוק היהדות בימי מלחמת העולם הראשונה, המשכו בשיבות ותלמודי תורה מחתרתיים, שנוהלו במסירות נפש בידי תלמידי ליובאוויטש בני העדה הגרוזינית, ועד עצם היום הזה הוא שב ומופיע בדמותם של בני העדה, השומרים על מסורת אבותם ומוסיפים אומץ וחיות בעבודת ה' בדרכה של חסידות חב"ד.

כי למחיה שלחני

בחודש מנחם אב תרע"ד, לפני מאה ותריסר שנים, פרצה מלחמת העולם הראשונה. עם התקרבות צבאותיו של וילהלם, קיסר גרמניה, לשטחה של רוסיה, בחודש חשוון תרע"ו, עזב כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע את העיירה ליובאוויטש. למעלה ממאה שנות משכנה של חצר הקודש בליובאוויטש תמו. שנים עשר ימים לאחר נטישת ליובאוויטש, הגיעו הרבי ופמילייתו אל העיר רוסטוב שעל נהר הדון וקבעו בה את מושבם.

המעבר הזה הטיב מאוד עם מצבם הרוחני של יהודי גרוזיה. באותם ימים שיכנה גרוזיה קהילות יהודיות ותיקות ומפוארות. עשרות אלפי יהודים גרו בערים השונות. רובם ככולם היו תמימים ויראי שמים, רודפי צדקה וחסד. לנוכח הריחוק הגדול בין גרוזיה לבין מקום תורה, ניכר היה הצורך המשועע להדרכה וללימודי תורה והלכה מאורגנים וממוסדים. גם מוסדות חינוך לילדים על טהרת הקודש לא פעלו ברחבי המדינה בצורה מסודרת, ובעיקר בלטו בחסרונן ישיבות לתלמידים צעירים בהן ישקדו על התורה ועל העבודה.

זמן מה לאחר בוא כ"ק אדמו"ר הרש"ב לרוסטוב, נפוצה שמעוה ברחובה היהודי של גרוזיה, אשר צדיק בא לרוסטוב והמונים משחרים לפתחו. ותהום כל העיר. רבנים, תלמידי חכמים, שוחטים, סוחרים ואנשי מעשה, כולם כאחד עסקו בלהט בשמועה מרנינת הלב. בעצה אחת הוחלט לשגר קבוצה המונה עשרה מנכבדי העדה לשחר לפתחו של צדיק ולחלות פניו כי יאיר להפיץ אורו באמצעות שליחים נאמנים. הם הגישו לרבי מכתב מראשי הקהילה בעיר כותאסי שבגרוזיה, ובו בקשה שהרבי ישלח אליהם אבן בן תורה שיהיה ראש ישיבה.

את תגובתו של הרבי הרש"ב תיאר לימים חכם יעקב דבראשווילי זצ"ל במכתב: "הרש"ב היה לובש משקפיים גדולים על גבי משקפיים קטנים, והגביה משקפיו הגדולים על מצחו, ומשקפיו הקטנים הניח על השלחן, וזלגו עיניו דמעות, ואמר מתי נזכה שבגרוזיה יאיר תורת הבעש"ט".

זמן קצר לאחר מכן כתב הרבי לאחד מחכמי העדה אשר בעיר כותאסי: "תקוותי חזקה לשלוח לכם בקרוב אם ירצה ה' איש אשר רוח בו, ויתאים לפרטי הדבר ללמד לימוד הגמרא, לימוד האמת, עם המלמדים והתלמידים ולהשגיח בטוב, ובעזרתו יתברך יפיק רצון מאתכם".

האיש שנבחר לשליחות קודש זו – שהחלה לפני 110 שנים בדיוק – היה הגאון החסיד רבי שמואל לויטין זצ"ל, אשר הגיע לעיר כותאסי והחל פועל בה גדולות ונצורות. עם בואו של הרב לויטין לכותאסי הכריז חכם ראובן אלואשווילי עליו כרב ראשי לכל פלגי גרוזיה, ואסר על כל ה"חכמים" לטפל בעניינים השייכים לרבנות. מאחר וחכם ראובן נהג את נשיאותו ברמה, היו הכל נשמעים לו, ור' שמואל לויטין פעל בזכות זה גדולות ונצורות.

עוד קודם לכן נשלח לגרוזיה חסיד בשם רבי זלמן אלטשולר, במקורו מהעיר רוג'צ'וב, שהיה מומחה בשחיטה ובדיקה. עם בואו של ר' זלמן, הסדיר חכם ראובן אלואשווילי אחת ולתמיד את ענייני השחיטה הכשרה ברחבי גרוזיה. ר' זלמן בחן את כל השוחטים;

התוועדות "ג' תשרי תשל"ג. חכם רפאל אלשווילי, רבי יהודה בוטראשווילי וחכם יעקב דבראשווילי יושבים על בימת ההתוועדות סמוך למקום מושבו של הרבי

כעבור שבועות אחדים החל משא ומתן בין מוסדות חב"ד ובין משרדי הממשלה, והם החליטו לקנות את הדירות בהן שוכנו העולים מגרוזיה. כך ניצלו המוסדות מפשיטת רגל, וכך, בזכות הוראתו הפלאית של רבינו לבנות דירות רבות, נקלטה קבוצת העולים הראשונה בשיכון חב"ד

שמואל שי' לויטין ועוד אברכים לעיירות גרוזיה. ועתה שזכינו שאותם השלוחים עשו פרי ובגרוזיה לומדים דא"ת, והתאוה שנתאוה אדמו"ר הרש"ב יצא לפועל.

"אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע יצא לריקוד עם התלמידים שבאו מגרוזיה, ולאחר הריקוד סיפר משל שמוכב במדרש, שביום הולדת המלך הביאו המלכים הרבה מתנות וכפרי אחד הביא ציפור המדברת ובמתנה זו השתעשע המלך יותר מכל המתנות, והנמשל מוכן, ויצא שוב בריקוד".

לאחר התיאור הכללי סיפר חכם יעקב על עצמו: "אני רציתי להישאר שם ללמוד, ור' יחזקאל פייגין ור' יהודה עבדו לאחר בחינה הסכימו לכך, אולם הר"ש שי' לויטין רצה שאחזור על מנת ללמד בגרוזיה. ולבקשתו הואיל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לצוותני לחזור לגרוזיה וללמד, והוסיף: ומתלמידי יותר מכולם. וכן ציווני ללמד בבית הכנסת בכל יום בין מנחה וערבית.

ברוסיה, ומינה אותו כמנהל בית-מדרש לרבנים שפתח באותם ימים בעיירה נעול.

בשנת תרפ"ט עזר הנ.ק.וו.ד. את הרב לויטין והוא הוגלה לסיביר לתקופה של שלוש שנים. לאחר שהשתחרר הצליח לצאת את גבולות ברית המועצות, נתמנה לרב בעיר ראקשיק שבליטא, עד שאדמו"ר הריי"צ שלחו לארצות הברית, בה כיהן כשד"ר ומשפיע בישיבת תומכי תמימים עד פטירתו בשיבה טובה בשנת תשל"ד.

גורלו של הרב סלווין שפר פחות. הוא המשיך לכהן ברכנות כותאסי אף שנעצר ואויים מספר פעמים, עד שבשנת ת"ש נאסר, יחד עם חכם רבי מיכאל דויתאשווילי, ומספר חכמים יהודים נוספים שפעלו תחתיהם בעיר. הם שהו במאסר ארוך בן למעלה משנה וחצי, במהלכו עברו חקירות ועינויים מתישים במטרה לגלות ולהצביע על שותפים נוספים במפעל החזקת גחלת היהדות.

לאחר שעמדו איתנים ולא נשברו במשך כל זמן החקירות, נשפטו הרב סלווין וחכם מיכאל לגלות של שמונה שנים בסיביר, בעוד שאר הנאסרים נשפטו למאסר של שנתיים.

בנו של הרב סלווין, הרב ישראל נתן, קיבל לאחר מאמצים רבים אישור לפגוש את אביו לפני שליחתו לגלות. כך הוא תיאר לימים את המפגש המזעזע:

"כאשר ראיתי אותו, אחרי פרידה של כשנה וחצי, כמעט ולא הכרתי אותו. פניו היו נפוחות וארשת חיוורון נסוכה על פניו. גופו צמוק וצנום, ושרוי באפיסת כוחות. כמעט שהתעלפתי כאשר אבא הראה לי את חולצתו המוכתמת מדם ודבוקה לעורו, מרוב דם שניגר ממנו עקב המכות והעינויים בעת החקירות. הוא ניסה להפריד את בד החולצה מעל בשר עורו, אך הדבר לא עלה בידו מחמת הכאבים החזקים. "מסופק הנני מאד אם אזכה לבוא לקבר ישראל" - היו דבריו האחרונים בעת פגישתנו, בידעו את ההאשמות בהן מאשימים אותו, ולאן הם מתכוונים לגרשו".

בשנים האחרונות נחשף תיק החקירה של הרב סלווין, ממנו עולה כי חכם דויתאשווילי נפטר זמן מועט הגיעם לגלות בסיביר. ככל הנראה, גופו לא עמד עוד בעינויים.

על גורלו של הרב סלווין לא נודע בבירור. על פי החוק מותר היה לו לשלוח מכתב לביתו פעם בשנה, וכך גם מבני המשפחה אליו. למעשה רק פעם אחת הם זכו לקבל ממנו מכתב, כאשר הם שלחו לו מכתב חזרה, הוא הושב אליהם בצירוף הודעה כי הנמען מאושפז בבית החולים... בני המשפחה ידעו כי במחנה ההוא לא קיים כלל מוסד כזה ושמו "בית חולים", וכי אסיר הזקוק לאשפוז בבית חולים סופו להיקבר תוך זמן קצר בבור המתים של המחנה...

עבור משפחת סלווין היה פתק זה אות וסימן כי אביהם כבר גווע ונאסף אל עמו ולא נודעו עקבותיו. ה' יקום דמו הטהור. בני המשפחה שלחו מכתב אל אדמו"ר הריי"צ, בו תיארו בקצרה את כל אשר עבר עליו וציינו כי אינם יודעים מה לעשות בכל הקשור לאבילות, אמירת קדיש ושמירת יום הארצייט, כיון שלא ידוע להם מתי בדיוק נפטר. תשובת אדמו"ר הריי"צ היתה, כי היות ואביו, אדמו"ר הרש"ב, הוא אשר שלחו בשליחותו לגרוזיה, והיות ויום הסתלקות אביו הוא ב' ניסן, לכן גם עליהם לשמור את יום הארצייט ביום ב' ניסן, כפי שהוא - הרבי - שומר את הארצייט של אביו נבג"מ!

האישום: החזקת ספרי חסידות

בתקופה האחרונה נחשף מכתבו האותנטי של מי שכיהן כרבה הראשי של יהדות גרוזיה, חכם יעקב דבראשווילי זצ"ל, אל כ"ק אדמו"ר זי"ע, בו גולל בשפתו את קורות הימים ההם, כפי שזכור לו אישית, באורח בלתי אמצעי.

וכך כותב חכם יעקב: "כפי שידוע, מצב הקהילות בגרוזיה היה שרוב הקהל במקום מושבותיהם היו רובם ככולם מניחי תפלין, שומרי טהרת המשפחה, כשרות ועיקרי היהדות, ועניין זה קיבל יתר תוקף לאחר שכ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע יסד שם ישיבות תומכי תמימים.

"בשנת תרפ"ג כאשר הרב שמואל שי' לויטין הביא אותי ועוד תלמידים מגרוזיה, לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נבג"מ, וקירבנו מאד, וסיפר אודות הפגישה עם אביו והסיבות בעקבותיהן נשלח הרב

מחזות מפעימים בקולאשי

עיר ואם בישראל. מצבת ציונו של רב העיר קולאשי, חכם רבי אליהו אלאשווילי זצ"ל, אב"ט של חכם רפאל זצ"ל הנזכר במסגרת זו, שביום שבת קודש ב' באלול השתא ימלאו 120 שנה לפטירתו

לפנינו עדות מרתקת על החיים היהודיים בעיר קולאשי שבגרוזיה בעת ימי האימפריה של השלטון הקומוניסטי, מפי הרב הלל זלצמן (בספרו 'סמרקנד, המחתרת שהשפיעה למרחקים'):

"נסעתי לקולאשי והשתוממתי לראות שם קהילה יהודית פורחת, שמתנהלת כאילו אין שם שלטון קומוניסטי כלל. עוד קודם שהגעתי, שמעתי שמתגוררים שם אלפי תושבים, רובם יהודים שומרי תורה ומסורת, אבל מה שראיתי עלה על כל דמיון. "הגעתי לקולאשי ביום שישי, וראיתי עשרות נשים יהודיות מגיעות אל השוחט, חכם יצחק ע"ה, לשחוט עופות לקראת שבת. המראה הזה, של יהודי מבוגר עם זקן מלא ובגד ארוך, ריגש אותי מאוד. מה שבסמרקנד [שבאוזבקיסטן] היה סכנה של ממש, נעשה בקולאשי בריש גלי.

"המראות של יום שישי היו כאין וכאפס לגבי המראה המרגש שראיתי בליל שבת בבית הכנסת הגדול: המקום היה מלא וגדוש בזקנים, אנשים צעירים והרבה ילדים. לרבים לא היה מקום בבית הכנסת, והם עמדו בחצר! ביקרתי בהרבה מקומות ברוסיה, בוודאי שלא ראיתי שם ילדים. מאות ילדים מילאו את בית הכנסת והתפללו בקול שירה וזמרה. לא יכולתי להתאפק ודמעות של שמחה נקו בעיניי. כאשר הגיעו לילכה דודי, נעמד נער צעיר לשיר את הפיוט, והקהל מחרה-מחזיק אחריו. הניגון המיוחד של הפיוט לא מש מזכרוני עד היום הזה. חשבתי לעצמי שרק בשביל המחזה הזה בלבד היה שווה לבוא לקולאשי.

"למחרת, ביום שבת קודש אחרי הסעודה, דרש חכם משה מיכאלשווילי ע"ה לפני הקהל. כשעה ארוכה דרשתו, וכולם האזינו בקשב מוחלט. אחר כך המליצו לי ללכת לבית הכנסת השני, שם ידרוש חכם רפאל. הוא היה אז רב צעיר בשנות השלושים לחייו, דרשן מצוין, והקהל הגיע בהמוניו. בית הכנסת היה מלא באנשים צעירים, וחכם רפאל דרש בענייני תורה, מדרש ואגדה. למרות שלא הבנתי מילה, התרגשתי מאוד מדרשתו, שנאמרה בהתלהבות גדולה, יותר משעתיים.

"בביקורי בקולאשי הרווחתי התרגשות רוחנית גדולה וחוויה נדירה, שהותירה עליי חותם רוחני".

"הישיבות התקיימו עד תרפ"ו ובגלל הסיבות הידועות הוצרכו אחר כך להתקיים הלימודים בחשאין בחדרים, עניין שנמשך כמה וכמה שנים לסירוגין (בעת המלחמה היו גם פליטים מאנ"ש מרוסיה שהגיעו לגרוזיה).

"בשנת תרפ"ז בעת שלמדתי עם התלמידים בחשאי (לי היו שלוש קבוצות, בכל קבוצה חמישה תלמידים), בא אחד מהק.ג.ב. לבוש כאיכר פשוט והקשיב לשיעור. לאחר שעה קראני החוצה והראני שהוא מהק.ג.ב. ואמר לי שהיו"ר קורא לי, ותלך קדימה ואני מאחריך. כאשר הגענו לשם, אמר לי היו"ר: כמה פעמים אנו צריכים להזהירך? והחל צועק עליי. ובתוך כך הביאו כווד והיו"ר אמר לי להמתין בפרוודור בחוץ ואחר כך להיכנס, והוא התפנה לשודר.

"חשבתי והחלטתי לברוח, והלכתי משם. למטה ביקשוני כתב שחרור. ואמרתי כי נקראתי לעניין פשוט ובינתיים הביאו שודר ולא היה זמן עבורי. השוער פתח הדלת עבורי וברחתי ונחבאתי אצל קרובי בקוטאסי (זה היה בליל שישי). בלילה באו לביתי לחפשני ואסרו את הוריי, ובמוצאי שבת קודש הלכתי רגלי לכפר [קולשין] בערך 25 קילומטר ומשם המשכתי בנסיעה ללנינגרד.

"כאשר הגעתי לשם, אמרו לי שלפני ג' ימים אסרו את כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. לא ידעתי מה לעשות ולפי עצת חסידים נחבאתי באכסנייה של ר' יוסף בלקין. ובינתיים הייתי מקבל מכתבים מהבית שתוכנם שאין עליי לחזור כי מחפשים אחריי ולוחצים ומצעים בביתי מזה והכריזו עליי כעריק ומחפשים אותי בכל מקום. בתקופה זו נמצאתי אצל אנ"ש בלנינגרד, ולאחר ששלחו את כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לקאסטרמא נסעתי בעצמי ללא הודעה מוקדמת לאף אחד לקאסטרמא (בלנינגרד בעת שיצא לקאסטרמא, ראיתי את הרבי אולם לא ביחידות).

"כשהגעתי לקאסטרמא, אמרו לי ר' אלי' חיים אלטהויז ור' מיכאל דבורקין כי עליי לנסוע תכף מכאן כי הימצאי במקום מהווה סכנה לרבי. כששמע השו"ב קוגל (שבביתו התאכסן הרבי), הלך וסיפר לרבי שרצו לשלחני חזרה. והרבי אמר: לא רק שלא יחזור אלא שישאר כאן באכסנייה על חשבוני.

"...עוד פעמיים הייתי בסכנה. פעם אחת קודם המלחמה שהוצרכתי להימלט מגרוזיה לרוסיה בעת שאסרו את חכם מיכאל ור' אברהם לויק סלויק. אנכי ניצלתי כי הם טעו בכתובת. זה היה בשנת תרצ"ט והסתדרתי במוסקבה בפוטר, יחד עם ר' עזריאל חזנאוול ולאזאראו. ופעם נוספת בשנת 53, בשעה שסגרתי בתי הכנסת בגרוזיה שאסרוני יחד עם עוד חכמי גרוזיה, ולאחר מות סטלין שחררוני (בשעת המאסר מצאו אצלי שלושה ספרי דא"ח על שמי ונשפטי ל-25 שנה).

מפסקאות אלו, הנכתבות בקיצור נמרץ, נמצאו למדים כי בשנת תשי"ג, עת נסגרתי בתי הכנסת בגרוזיה, ובד בבד עם החלטת השלטונות הקומוניסטים להשליך את חכמי העדה אל מאחורי סורג, גם לחכם יעקב נטפלו. עונו היה שנמצאו בחיקו שלושה ספרי חסידות. די היה בממצא מפליל זה כדי

לגזור עליו לא פחות מעשרים וחמש שנות גלות בסיביר. מהגלות הזו יצא לחירות עם מותו של סטלין שחיק עצמות.

מעלין בקודש

לאחר מותו של סטלין ימ"ש, הוקלו במעט המעקבים ומאמצי הדיכוי של השלטונות הסובייטיים על חיי הדת בברית המועצות, ומאוחר יותר החלו גם להינתן אישורים לעזוב את תחומי המשטר ולהגיע לארצות החופש.

יהודי גרוזיה החלו לבקש אישורים לצאת מארצם, ואט אט החלו לקבל אותם ולעלות לארץ הקודש. העלייה הגרוזינית לארץ התקיימה בשלוש פעימות מרוכזות: האחת בשנת תשכ"ט, השנייה בשנת תשל"א, והשלישית בשנת תשל"ב. עם עליות גדולות אלו נמנה רוב מניינה ובניינה של יהדות גרוזיה.

עוד בהיותם בגרוזיה כתבו היהודים על צורותיהם וחבילותיהם את הכתובת "חב"ד ישראל". בכך הצהירו מראש כי הם עולים לארץ הקודש במטרה להיקלט ולהשתכן על ידי חסידות חב"ד.

ראשית השתכונותם קשורה במאורע שמיימי במיוחד: בשלהי שנת

כנס שנערך על ידי "יד לאחים" למען עולי גרזיה. מימין לשמאל: הרב שלום בער ליפשיץ יו"ר יד לאחים, חכם רפאל אלשווילי, חכם יעקב דבראשווילי, הגאון רבי יונה מרצבך, חכם משה מיכלאשווילי, והגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך

אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע יצא לריקוד עם התלמידים שבאו מגרזיה, ולאחר הריקוד סיפר משל שמובא במדרש, שביום הולדת המלך הביאו המלכים הרבה מתנות וכפרי אחד הביא ציפור המדברת ובמתנה זו השתעשע המלך יותר מכל המתנות, והנמשל מובן, ויצא שוב בריקוד

תשכ"ז, הורה כ"ק אדמו"ר זי"ע על תנופת בנייה בשיכון חב"ד בלוד, שהוקם רק שנים אחדות לפני כן. בעקבות ההוראה לבנות בהיקף נרחב, החלו העסקנים לבנות דירות חדשות בקצב מהיר, וכעבור זמן קצר עמדו על תילם בשיכון שלושה בניינים גדולים ובהם 49 דירות חדשות מוכנות לכניסה מיידית, אלא שבאותה שעה לא היה להן כל ביקוש.

בבנייה זו הושקע הון עתק ומשלא היה לדירות אלה קונים, עמדו מוסדות חב"ד בפני פשיטת רגל כלכלית. ואז, יום אחד, עלתה באופן לא צפוי קבוצה גדולה של עולים חדשים מגרזיה לארץ הקודש, והרבי הורה לקלטם מיד בדירות הריקות שבשיכון חב"ד בלוד. החסידים שהתגוררו בשיכון קלטו את העולים החדשים בדירות אלו במהירות רבה, מבלי להמתין לאישורים ממשרדי השיכון והקליטה, למרות הסיכון הכספי הגדול הכרוך בכך.

רק כעבור שבועות אחדים החל משא ומתן בין מוסדות חב"ד ובין משרדי הממשלה השונים, והם החליטו לקנות בכסף מלא את הדירות בהם שוכנו העולים מגרזיה. כך ניצלו המוסדות ברגע האחרון מפשיטת רגל, וכך, בזכות הוראתו המוקדמת והפלאית של רבינו לבנות דירות רבות, נקלטה כל קבוצת העולים הראשונה מגרזיה בשיכון חב"ד והחלה בחיים חדשים בסביבה חסידית תומכת.

מעת ראשית התיישבות עולי גרזיה בשיכון חב"ד בלוד ועד לימינו אלה, קהילת עולי גרזיה הנה מרכיב חשוב ומרכזי בשיכון חב"ד ובעיר לוד בכללה. כיום היא מונה מאות משפחות שרובן ככולן מנהלות אורח חיים של שמירת תורה ומצוות כמסורת העדה מימים ימימה, ורבות מהן משתייכות לחסידות חב"ד.

בית הכנסת המרכזי לעדת גרזיה בשיכון חב"ד הנו שוקק חיים ומהווה מוקד של פעילות תורה, צדקה וחסד. בבית הכנסת פועל מזה עשרות בשנים כולל לאברכים מצוינים מבני העדה, אשר הוציא מבין כתליו במשך השנים אברכים רבים תלמידי חכמים ומורי הוראה, המשמשים ברבנות בקהילות העדה הגרוזינית בארץ ובעולם. בהוראת הרבי, פעל הכולל תחת הנהגת בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש. הגאון רבי מרדכי שמואל אשכנזי זצ"ל, מרא דאתרא דכפר חב"ד, במשך שנים רבות היה מוסר בו שיעורים תכופים.

כבקרת רועה עדרו

איגרת הדרכה מפורטת, בכתב יד קודשו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, המביאה לידי ביטוי מחד גיסא את התמסרותו לקליטת העולים מגרזיה והסתדרותם בארץ הקודש, ומאידך גיסא מלמדת על דאגתו למצבם הרוחני ועל הצורך בחינוך ראוי לשמו שיבטיח את עתידם

(1) לגייס כל הגורמים האפשריים למצוא בשבילים עבודה (פרנסה) כשרה על כל פנים מצומצמת ואחר כך להשפיע עליהם (גם על ידי נשיהם וכיוצא בזה).

(2) ידברו עם ההנהלה שם (שבלאו הכי מעונינת בזה).

(3) יתאחדו כולם באירגון אחד, שאז ישמעו במשרדים המתאימים לדרישותיהם.

(4) לימוד באוניברסיטא באה"ק ת"ו - מסוכן ביותר: א) הרוח והאווירה שם, ב) מעורב בחורים ובחורות, ג) דוחה ענין הנישואין לכמה וכמה שנים, ד) עושה תהום מפרידה בין הלומדים שם להוריהם ולהחכמים וכו', ה) מחדירה בהלומדים שם את ה"שיטה" שהחכמה האמיתית נמצאת אצל הגויים, ועל היהודים להתאמץ להיות כמוהם ולחדול להיות בטלנים, וכל שהאדם גוי יותר - הוא אדם משכיל יותר ומושלם יותר וכו'. וזה שאין אומרים כל זה בגלוי ממש, כי אם ברמז קצת ובעקיפין על ידי כל ההנהגה שם (שמכריחה המסקנה הנ"ל - וכדמוכח מהתוצאות הנראות במוחש) מגדיל הסכנה כמה וכמה פעמים ככה.

ובפרט שבין המסבירים כל זה בעקיפין - כאלו שבחייהם הפרטים הם שומרי תורה ומצוות ומגלים פנים בתורה שלא כהלכה וכו' ומביאים ראיות מן... התורה על זה וכו'. ובאם אין ברירה יפעלו עליהם שיטתפקו בלימוד בקורסין וכיוצא בזה לחצי שנה להיות טכנאים.

(5) בנוגע לאשקלון וכו' - יש לברר המצב שם עתה ולפעול בהתאם.

מנת להקים בה שיכון מיוחד שיקלוט עוד מעדת יוצאי גרוזיה העתידיים לבוא ארצה. לאחר דין ודברים עם השלטונות נפלה ההכרעה. בקריית מלאכי שבקצה צפון הנגב הוקמה שכונה גדולה שנקראה בשם נחלת הר חב"ד.

בין העולים היו, מטבע הדברים, משפחות בעלי רקע שונה. מרבנים וחכמים, אנשי ספר ובעלי השכלה ועד לאנשים פשוטים. בשלב מסוים שאלו העסקנים את רבינו האם להקדיש מאמצים מיוחדים בקליטת המשפחות שיש סיכוי סביר יותר כי ילדיהם יקלטו במוסדות החינוך של חב"ד, וצבינוס הכללי מתאים יותר למגורים בסביבה חב"דית, או לעסוק בקליטת כל העולים במידה שווה, מבלי הבדל באיזו רמה רוחנית נמצאת המשפחה.

עד מהרה הגיעה מרבנו תשובה ברורה: אין לערוך שום הבחנה בקליטת העולים החדשים מגרוזיה. חסידות חב"ד צריכה לראות את עצמה אחראית על כלל העלייה מגרוזיה, ועל עסקני וחסידי חב"ד בארץ לעשות כל מה שביכולתם למען קליטתם המיטבית, הרוחנית והגשמית, של כל אחד ואחת מן העולים מגרוזיה!

מאז ועד היום קהילת עולי גרוזיה תופסת מקום נכבד ומרכזי ביותר בחיי השכונה. כבר בשלב הראשון לקיומה התיישב בה חכם רבי משה מיכאלשווילי זצ"ל שמאז ועד לפטירתו בשנת תשע"ד, כיהן כרב ומנהיג העדה. הוא היה אהוד ונערץ על כולם ועל פיו נשק כל דבר בין אדם למקום ובין אדם לחברו.

בראשית חודש תשרי תשל"א עלה לארץ הקודש חכם רבי יהודה בוטראשווילי-קולאשער זצ"ל, שעוד ברוסיה נחשב לדמות רבנית-חסידית חשובה, והתיישב בנחלת הר חב"ד. דמותו המיוחדת גם היא תרמה רבות לאופייה של הקהילה וחיוזוק הזיקה שלה לחסידות חב"ד.

במשך השנים נבנה בנחלת הר חב"ד בית כנסת גדול ומפואר לעולי גרוזיה, המשרת את כלל העולים מגרוזיה המתגוררים בקרית מלאכי, והוא מהווה מקור של פעילות תורנית.

כיום, חיים זה לצד זה בנחלת הר חב"ד בהרמוניה מופלאה משפחות חסידי חב"ד מבני הארץ, משפחות החסידים שעלו מרוסיה, עולים מגרוזיה, עולים מבוכרה, אשכנזים ובני עדות המזרח, באחדות נפלאה. רצונו הקדוש וחזונו של רבינו כי המקום יהיה שכונה חב"דית על כל המשתמע מכך ומקום לקליטה רוחנית וגשמית לעולי גרוזיה ובכלל, התגשם במלואו.

בהיכלו של רבינו

ראשי וחכמי העדה, ביניהם חכם יעקב הנוכר, ותלמידו המובהק, חכם רפאל אלאשווילי זצ"ל, עלו ארצה במסגרת העלייה השלישית בשנת תשל"ב. זמן קצר לאחר הגעתם קיבלו השניים וחבריהם הזמנה אישית מכ"ק אדמו"ר זי"ע, להיות אורחיו האישיים בחצרות קודשנו בחודש החגים תשל"ג. הרבי פנה אז אל בא כוחו בארץ הקודש, החסיד הנודע

הרבי מעיני בקבוק 'משקה' לחכם רפאל אלאשווילי בעת חלוקת 'כוס של ברכה'

ישיבתו של ר' שמואל חוללה מהפכה שלמה בתפיסת עולמם של יהודי גרוזיה. כאשר הנערים גדלו מעט, חדלו לאכול מאכלי בשר בבית הוריהם לאחר שעמדו על חוסר הידיעה של האימהות בענייני שריית ומליחת העופות. הדבר לא נעם אמנם לחיכם של אנשי ההמון, אך הם הבינו כי הצדק עם הבנים

לאחר שאוכלסו הבניינים החדשים בשיכון בלור, שיגר הרבי לארץ הקודש את בא כוחו לאירופה, החסיד רבי בנימין גורודצקי ז"ל, על

קהילת יהודי קולאשי מלווה את האחים החכמים מיכאלשווילי בדרכם לארץ הקודש, סיוון תשכ"ז

האחים החכמים לבית מיכלאשווילי, חכם בן ציון, חכם משה וחכם יעקב זצ"ל

הישיבה שבנה חכם יעקב בקולאשי

החסות שפרש הרבי על עדת יוצאי גרוזיה וגורלה נמשכה לכל אורך השנים בהתעניינות בלתי פוסקת, בקירובים רבים מספור ובברכות מאליפות שהרעיף על ראשי העדה, חכמיה ובניה, ובראשם חכם רפאל, לרבות הוראות פרטניות על כל דבר קטן כגדול.

כל פרשת הקשר החם והממושך של רבותינו לבית ליובאוויטש עם יהדות גרוזיה וחכמיה, הופיעה עלי ספר עב כרס, בצירוף תיעודים, תמונות, מכתבים ומסמכים מפורטים על הפעילות המסועפת בגשמיות וברוחניות. הספר, 'אדמו"רי חב"ד ויהדות גרוזיה', נערך בידי אומן של הרב זושא וואלף, ויצא לאור על ידי מכון 'תפארת רפאל' בראשות הגאון החסיד רבי אברהם אלאשווילי שליט"א, בנו של חכם רפאל ואחד מממלאי מקומו בהנהגת העדה, המפורסם גם בספרי הביאור שכתב על שולחן ערוך הרב, ועוד.

"אין ספק", מפטיר הגר"א אלאשווילי, "כי ההשפעה הרבה של שלוחי רבותינו ליהדות גרוזיה, כמו גם הוראות הקודש שהעניק הרבי לחכמי העדה, נתנו אותותיהם בה עד עצם היום הזה. הלא דבר הוא כי לא זו בלבד שכמעט ולא הייתה התבוללות וטמיעה מקרב עדה קדושה זו, רובה המכריע נותר נאמן לה' ולתורתו, פוקד ביראה את בתי הכנסת, אוהב תורה ומחבבה ודבק בתלמידי החכמים, בדמות חכמי העדה, אשר על פיהם יישק כל דבר. ניתן לומר כי דמעותיו הקדושות של כ"ק אדמו"ר הרשב"י שביטא את משאלת לבבו הטהור כי אור תורה יזרח ויגיה על עדת גרוזיה התגשם באורח מופלא ומושלם".

רבי אפרים וולף זצ"ל, שעמד בראש הקמת המוסדות והשיכונים החב"דיים בארץ, לדאוג להבאת החכמים לחצרו ולספק עבורם את כל הדרוש לכך.

בהגיעם של החכמים לחצרו, קיבלם הרבי בכבוד מלכים ונועד עמם למשך שעה ארוכה. על הנדון בהיכלו של הרבי, ניתן ללמוד ממכתבו של חכם יעקב: "כאשר באו אנשי קהילתנו לארץ הקודש, כידוע פוזרו בעשרות מקומות ישוב, אנשינו לא קיוו ולא חשבו על המצב בארץ הקודש כפי שראו זאת במציאות, הן בגשמיות והן ברוחניות, ואצלנו הדבר ברור כי אילו ידענו את המצב לאשורו לא היינו נוסעים או מעודדים לנסוע אלא אם כן היה לנו הוראה ברורה מכ"ק אדמו"ר שליט"א - דבר שנמנע לעשות במצב הקשרים שעמד לפנינו, אם כי הדבר כבר נעשה ואין צועקין על העבר, אולם עומד בפנינו השאלה בקשר לשאר היהודים הנמצאים בגרוזיה (אם כי שרוב החכמים כבר עלו) וכן על הטבת המצב הגשמי והרוחני של העולים מגרוזיה.

"בענייני גשמיות, הממשלה משתדלת בדרך כלל למצוא עבודה ליהודים שלנו, אולם לא תמיד בהצלחה גדולה, וזאת, הן משום אופיים של עולי גרוזיה אשר לא היו רגילים לעבוד במשמעת חזקה, וכן הסכום שמשתכרים לא מספיק אלא אם כן שגם האשה או הבנים והבנות ייצאו לעבוד, ולדעתנו, זהו חסרון גדול כי אצלנו היה רגיל שכל כבודה בת מלך פנימה, וכן גם גורם הדבר ליציאת הבנים והבנות לעבודה בגיל צעיר, עניין שיש בו חסרון רוחני ר"ל. ועלינו לציין כי כמעט שאין משפחה שבה האשה או הילדים המבוגרים אינם עובדים.

"באופן ארעי דאגו הפעילים או עסקני אנ"ש לבתי כנסת ארעיים ויש מקומות אשר הממשלה כבר החליטה לבנות בהם בתי כנסת אבל עדיין לא התחילו בביצוע. עניין הבתי כנסת אצלנו, היה מהדברים החשובים ביותר, בית הכנסת היה המרכז הרוחני לכל חיי הקהילה, בבית הכנסת התקיימו שיעורים בחוק לישראל ואמירת תהלים, בבתי כנסיות קיימו השמחות של ברית מילה וכדומה. בכל בית כנסת היה החכם האיש המרכזי אשר בשבתות ובחגי השנה דיבר כמה וכמה שעות לפני הקהל בענייני דרוש ועורר את הקהל לקיום תורה ומצוות. בעת הדרשה היו מאות אנשים נשים וטף נמצאים בבית הכנסת. ועניין זה מאד מאד חסר לאופן ההשפעה בארץ הקודש. ענין בית הכנסת היה גם נותן מקום לפעילות האנשים הפשוטים בגבאות וכדומה".

עדות אותנטית זו, ששוב מופיעה בקצירת האומר, שופכת אור על המסורת העתיקה והמפוארת של יהדות גרוזיה המציבה את בתי הכנסת והרוחש בהם בראש מעגל החיים של הקהילה כולה. הדרשות של החכם, הנמשכות על פני שעות ארוכות, בעוד הקהל כולו, אנשים נשים וטף, עושה אוזנו כאפרכסת לשמע דברי התורה ודברי הכיבושין היוצאים מפי החכם; חובת הגברא שלה מחויב כל יחיד ויחיד להתמסר לכל מועדי התפילות והשיעורים, איש בל יעדר; ועוד. דומה כי כל אשר זכה לראות ולחיות במו עיניו את ימי תור הזהב, בהם ניצב בראש העדה רבה הראשי והבלתי נשכח, חכם רפאל אלאשווילי זצ"ל הנזכר, יכול להזדהות עמוקות עם התיאור הקצר וההתרפקות לימים הללו.

כמים הפנים לפנים

האיש הפשוט חלק עם המלך את מעט המאכלים שהיו לו, אך אלו היו יקרים למלך יותר מכל המעדנים שבארמונו > אם בחודש אלול מאירות י"ג מידות הרחמים - מדוע איננו שובתים ממלאכה? > חפץ ה' בידינו יצליח, בדרך ברכה או בדרך תשובה

כשהמלך נמצא בשדה

הסיפור הזה קשור לדבריו של הבעל שם טוב על הפסוק "דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב". בזמן שהקיסר נמצא בהיכל מלכותו, לא כל אחד יכול לגשת אליו. אבל כשהמלך מסתובב בשדות וברחובות, נוקש בדלת ומבקש שכל מי שרק יכול יפתח לו - זה הזמן שבו המלך קרוב וזה הזמן שבו כל אחד יכול להתקרב אליו.

הבעל שם טוב מסביר בכך את ההבדל בין הזמן שבו בית המקדש היה קיים לבין זמן הגלות. בזמן הבית חיו צדיקים גדולים, נשמות גבוהות, נביאים ואנשי מעלה. לעומת זאת, בזמן הגלות ישנם הרבה אנשים פשוטים ונשמות נמוכות. אך מתברר שדווקא בזמנים שלנו, בזמן הגלות כשהמלך נמצא בשדה ודופק בדלת, כל פעולה קטנה מצידנו מקבלת ערך עצום.

הדבר קשור למה שמוכר בתורת החסידות על הפסוק "יקר בעיני ה' המוטה לחסידי". הקב"ה מעריך מאוד את עבודת האתכפאי. כשאדם שובר וממית את התאוה שלו וכופה את יצרו, הדבר נחשב למעלה ליקר מאוד - יותר מכל דבר שהיה בזמנים טובים ומוארים יותר בעבר.

הרעיון הזה מכניס אותנו לאווירת הזמן שבו אנו נמצאים עכשיו, על סף חודש אלול וימי הרצון.

אתם ודאי מכירים את שאלתו היסודית של אדמו"ר הזקן בספרו לקוטי תורה, במאמרו 'אני לדודי ודודי לי'. הוא שואל מדוע חודש אלול מורכב מימי חול, והרי האריז"ל גילה שחודש אלול הוא זמן של גילוי י"ג מידות הרחמים, וכמו כן ראשי התיבות של אלול הם 'אני לדודי ודודי לי' המעידים על הזמן שבו היהודי מתקרב להקב"ה וגם הוא יתברך מצידו מתקרב אליו. שואל אדמו"ר הזקן, אפוא, כיצד ייתכן שחודש אלול הוא יום חול פשוט, והרי הוא היה צריך להיות יום טוב!

כלומר, כידוע בקבלה וחסידות, השבתות והימים טובים הם זמנים שבהם ישנה התגלות אלוהית מיוחדת בעולם. הסיבה האמיתית לאיסור המלאכה בשבת נעוצה בגילוי האור האלוהי המיוחד שמאיר בה, שאינו מאפשר כביכול לאדם לעסוק בענייני השגרה והחולין. בגלל ההתגלות הזו, השבת היא יום מנוחה שאסור במלאכה, וכך גם החגים שהם זמני

היה פעם קיסר שאהב לצוד חיות. הוא היה לובש בגדי צייד פשוטים ויוצא אל היערות כדי לעסוק בצייד שהיה התענוג המרכזי שלו. באחת הפעמים שהקיסר שהה ביער, הוא ראה צבי ורצה לצוד אותו. הוא התחיל לדהור בסוסו אחריו אך הצבי רץ מהר יותר, והקיסר המשיך לרדוף אחריו עד שאיבד את דרכו לגמרי בלהט המרדף. בסופו של דבר הוא לא הצליח לתפוס את הצבי - ובינתיים, הלילה הלך וירד.

הקיסר הביט סביבו והבין לתדהמתו שהוא אבוד עמוק בתוך היער, מוקף בחיות טרף, והוא חיפש מקום מסתור שבו יוכל לשהות במהלך הלילה. לפתע ראה מרחוק אורות יישוב. הוא התקרב וראה כפר קטן עם בתים פשוטים. הקיסר דפק בדלת אחת ובעל הבית פתח לו. הלה, כמובן, לא ידע מי עומד מולו. הוא ראה צייד רגיל, ולא היה יכול להכיר שזהו הקיסר בכבודו ובעצמו.

הקיסר נכנס פנימה ואמר לו: "מה ביכולתך לתת לי לאכול? רעב אני". האיש ענה: "ביכולתי לתת לך קצת לחם מלחמי, קצת חלב, ויש לי גם חתיכת גבינה". הוא הוסיף שיש לו קצת קש שאפשר לשכב עליו. ואכן, הקיסר ישן באותו לילה על מיטת הקש הפשוטה בתוך הבית הדל, ובבוקר הכפרי הראה לו את הדרך לעיר הבירה. הקיסר הודה לו מקרב לב וחזר לארמונו, מבלי שחשף בפניו את זהותו.

זמן מה חלף, ופתאום האיש הפשוט קיבל מכתבו ובו זימון אל ארמון המלוכה. הוא נבהל מאוד וחשב לעצמו: מה פשעי ומה חטאתי?! הוא הלך בדרכו רועד כולו עד שהגיע לארמון, שם הובל אחר כבוד אל ההיכל ופגש את הקיסר בכבודו ובעצמו.

כשהכפרי ראה את הקיסר עטוי בלבוש המלכות הוא איבד את עשתונותיו ולא שם לב כלל מי עומד מולו. הקיסר פנה אליו ואמר: "אינך מכיר אותי? אכן, כשהייתי בביתך הייתי לבוש בבגדים פשוטים, אבל אתה הוא שנתת לי לאכול ממאכליך והצלת את חיי בלילה האפל". האיש הזדעזע כולו. הוא התחיל לבכות ולזעוק: "אנא סלח לי, לא ידעתי שאתה הקיסר ירום הודו! אם הייתי יודע הייתי טורח עבורך עוד יותר ולא מביא לך מזון דל כל כך". אך הקיסר הרגיע אותו וענה לו: "להפך, הגבינה והחלב ומיטת הקש שנתת לי היו עבורי התענוג הגדול ביותר. מעולם לא קיבלתי תענוג כזה - כי נתת לי את זה מכל לבך וחלקת איתי את מאכליך שלך, ובכך עשית הרבה יותר מכל המשרתים העומדים סביבי ומגישים לי מכל טוב".

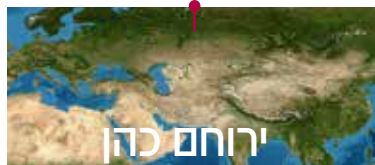
שמחה. ואם כך, הרי ההתגלות של י"ג מידות הרחמים בחודש אלול היא אור עצום, בדומה לאור המאיר ביום הכיפורים עצמו המכפר על כל הפגמים. וכיצד ייתכן שהחודש מורכב מימי חול שבהם מותר לעשות מלאכה?

דרך אגב - וכלל לא אגב - עצם השאלה הזו לבדה כבר מעוררת התרגשות ושמחה. אדמו"ר הזקן מגלה בפנינו את המציאות האמיתית שעל פיה חודש אלול היה צריך להיות הלכה למעשה חודש שלם של יום-טוב. ההבנה ששלושים ימי החודש מכילים בתוכם התגלות של מידות הרחמים, צריכה למלא כל יהודי בשמחה הגדולה ביותר.

הארת פנים

ובכן, כדי להסביר מדוע אלול אינו יום-טוב ארוך, אדמו"ר הזקן לא מסתפק רק במתן סיבה אלא מביא משל דומה לאמור לעיל בשם הבעל שם טוב. הוא מסביר שקודם בואו של המלך לעיר יוצאים אנשי העיר לקראתו ומקבלים את פניו בשדה, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה להם פנים שוחקות. ולאחר מכן, בבואו לעיר כולם הולכים אחריו, אך כשהוא כבר נמצא בארמון המלכות הגישה אליו הופכת לנחלתם של יחיד סגולה ושרים מיוחדים, ואי אפשר לגשת אליו סתם כך.

זהו, אומר אדמו"ר הזקן, ההבדל המהותי בין חודש אלול לחודש תשרי: בעת שהמלך מתגלה בכל הדר מלכותו הוא מעורר אימה ופחד, והאדם אינו מוצא מקום לעצמו. דבר זה מקביל ליום הכיפורים, כאשר כל יהודי מכשיר עצמו וחס בעול קדושת היום המאירה לכל. לעומת זאת, באלול הכל יוצאים לקבל את פני המלך הקב"ה בשדה, והגילוי של י"ג מידות הרחמים מתבטא בהארת פנים והתעוררות רחמים, אלא שבעת גילוי זה גופא המלך נמצא בשדה ולבוש בבגדי חול כביכול, וההתגלות עטופה במסווה של ימי שגרה כביכול, ולכן זהו יום חול שאינו מאיר באור גלוי של יום-טוב, ומשם כך אין בו חובת שביתה ממלאכה.

שטר הברכה שהמתין עשרים שנה

הרב חיים דנציגר • רוסטוב, רוסיה

150 שנה. לפני יותר מעשרים שנה, בעזרת הגאון הרב שלמה דובער לאזאר, השליח ורבה הראשי של רוסיה שעירב בנושא את הנשיא ולדימיר פוטין עצמו, המבנה הוחזר לידי הקהילה ומשמש עד היום כבית ספר תורני. כמו כן, שוכן בעיר בית המגורים ההיסטורי של רבותינו, בדמותו ובצלמו. במרתף הבניין שוכנת גם המקווה הראשונה הבנויה בשיטת חב"ד – 'בור על גבי בור' – כפי החומרות וההידורים שתיקן אדמו"ר הרש"ב. המבנה שייך לאגודת חסידי חב"ד, והרב דנציגר מקיים בו התוועדויות ושיעורי תורה. במקום הזה ממש, בשנת תר"פ, אמר הרבי הרש"ב לחסידיו לפני הסתלקותו: "איך גיי אין הימל, די כתבים לאז איך אייך" – אני עולה השמימיה, ואת כתביי ותורתי אני משאיר לכם.

מסירות נפש של ילדים

מדוע בחר הרב דנציגר להגיע דווקא לכאן? "מוצאי מקנדה, ואילו רעייתי מארצות הברית", הוא חוזר אחורה בזמן. "בבחרותי, בימי בין הזמנים, נהגתי לנסוע

הרב דנציגר אוחז בספר תורה ששרד את שנות הקומוניזם לאחר שהוסתר במשך 80 שנה בעליית גג בבית משפחה יהודית

במשך שנים לשמש כמדריך במחנות קיץ באוקראינה. הפעם הראשונה הייתה בשנת תשמ"ח, ואירוע מסוים שאירע במהלך תקופת המחנה שינה את חיי". אחד החניכים שלו, ילד יהודי בן 14 ושמו דימה ניגש אליו וביקש לעבור ברית מילה. הרב דנציגר הצעיר היה המום מהבקשה של הנער, שבקושי ידע דבר על יהדותו. כעבור ימים ספורים הגיע למחנה מוהל, ושלושה ילדים מהקבוצה, ביניהם דימה, עברו ברית מילה, כאשר הרב דנציגר שימש כסנדק.

"הרגע הזה חולל בי שינוי עמוק", הוא משתף. "גדלתי כנער קנדי בעיר בעלת חיים יהודיים תוססים, ולא נדרשתי מעולם למסירות נפש או להקרבה משמעותית כדי לחיות כיהודי. פתאום ניצבו מולי נערים צעירים שהייתה להם מסירות נפש לעבור ברית מילה ולבחור לעצמם שם יהודי. ידעתי שאני רוצה להמשיך בשליחות זו".

לאחר נישואיו, הוא ורעייתו יצאו לשליחות בעיר פסדינה שבקליפורניה, שם עבדו לקירובם של סטודנטים יהודיים מהאוניברסיטאות המקומיות. זו הייתה שליחות נוחה ומוצלחת, אך בליבם הרגישו בני הזוג דנציגר כי משהו חסר להם. "חשנו שאנחנו מסוגלים לפעול יותר במקום אחר. בקליפורניה יש בית חב"ד כמעט בכל שני קילומטרים. לא חוונו שם את השינויים הדרמטיים שראיתי באוקראינה, בה זכרתי שניתן לשנות חיים שלמים מהקצה אל הקצה".

במקביל, בדיוק באותה תקופה התבקש שליח ורב לקהילה היהודית ברוסטוב, וכך, בשנת תשס"ח, הגיעו בני הזוג דנציגר לביקור בעיר והתרחשו ממנה עמוקות. הם ראו יהודים שמגיעים לבית הכנסת מתוך רצון אמיתי להתחבר לנשמתם ולקונם, וההחלטה התקבלה: עוברים מקליפורניה המדושת אל החיים המורכבים שבדרום רוסיה.

הדולר שהמתין עשרים שנה

מטבע הדברים, דרכה של השליחות ברוסטוב לא הייתה חפה מקשיים. הרב דנציגר חושף רגע מצמרר של משבר קהילתי: "באותה התקופות חוונו משבר רציני. קיבלנו שיחות טלפון מגורמים שניסו להפחיד אותנו. הם איימו שאם לא נעשה דברים מסוימים – נישלח לכלא או נגורש

הרב חיים דנציגר משמש כשליח חב"ד ברוסטוב שבדרום רוסיה, על נהר הדון. "זהו עיר חשובה מאוד בהיסטוריה של חסידות חב"ד", הוא מסביר. "בשנת תרע"ו היגר אליה הרבי הרש"ב – היישר מהעיר ליובאוויטש שהייתה עד לאותה שעה בירת חסידות חב"ד למשך כמאה שנה. מלחמת העולם הראשונה התקרבה אליה והיה חשש מפני הסכנה, ולכן הרבי עבר לרוסטוב מתוך מחשבה כי מדובר בצעד זמני עד יעבור זעם, אלא שבעקבות מאורעות התקופה הפכה רוסטוב למשך כשמונה שנים לעיר הבירה של חב"ד ולמקום מושבם של אדמו"ר הרש"ב ובנו אדמו"ר הר"צ".

רוסטוב העיר כורכת אפוא היסטוריה חסידית לצד היסטוריה יהודית כאובה. בתקופת השואה האיומה זו הייתה העיר שבה נרצחו הכי הרבה יהודים בתוך גבולות רוסיה. היה זה בחודש מנחם אב תש"ב, אז רצחו הנאצים ימ"ש 27,000 יהודים בגיא הריגה – 'עמק הנחשים' שמו – שכיום נמצא ממש בתוך תחומי העיר.

"הרבי הרש"ב הסתלק ברוסטוב בחודש ניסן תר"פ, ויש לנו הזכות שצינו הקדוש שוכן בעירנו", אמר הרב דנציגר בהתרגשות. "בנו, הרבי הר"צ החל את הנהגתו ברוסטוב לאחר פטירת אביו, והאמת היא שגם הרבי זי"ע, חתנו של הרבי הר"צ, הגיע לביקורים בחצר רבותינו ברוסטוב טרם שידוכיו עם בית רבי".

ברוסטוב מבנים היסטוריים מרתקים. אחד מהם הוא בית הכנסת העתיק של הקהילה שנבנה כבר בשנת תרל"ב על ידי הקנטוניסטים. כידוע, היו אלו ילדים יהודיים שנחטפו מבתייהם וגויסו בכפייה לצבא הצאר. הם נלקחו למחנות הצבא הנכרי, ובהיותם במרחק אלפי קילומטרים מבתייהם ומקהילה יהודית הוצמדו להם 'חונכים' שמטרתם הייתה לגרום להם להתגאל במאכלי טריפה, להשכיח מהם את מוצאם ולהביאם להתנצר רח"ל. הם הוכנסו לבתי ספר צבאיים עד גיל שמונה עשרה, ולאחר מכן החלו 25 שנות שירות בצבא. מהתקופה העגומה הזו בתולדות ישראל ישנם סיפורים רבים וקשים על האתגרים שעברו על הילדים היקרים הללו ועל מסירות הנפש שלהם לדבוק בתורה ומצוות.

כמה פלאי הוא להיווכח כי בית הכנסת של הקנטוניסטים, בו פועל הרב דנציגר, הוא היחיד ששרד מתוך שלושה עשר בתי כנסת גדולים שהיו בעבר ברוסטוב. ככל הנראה, הקנטוניסטים החליטו לבנות אותו משום שכשהגיעו לבתי הכנסת הרגילים הרגישו בהם שלא בנוח, אולי כי בני הקהילה לא הבינו מספיק לליבם ולמצבם. הם רצו להקים אפוא בית כנסת משלהם, ובנו אותו כמו ידיהם. "זהו בית כנסת גדול, עתיק והיסטורי", אמר הרב דנציגר, "ויש לנו זכות עצומה לשיר ולרקוד בו".

על בתי הכנסת של הקנטוניסטים שהוקמו במקומות שונים מסופר כי בחג שמחת תורה היו נוהרים מבתי כנסת אחרים לצפות ולהשתתף בהקפות השמחות שהיו נערכות שם. הקנטוניסטים לשעבר, היהודים השורייים שמשך עשרות שנים בילו בשדות האימונים והקרב, היו נושאים את ספרי התורה ומרקדים איתם באהבה. מנהג מצמרר היה להם: בעת ההקפה השביעית היו הללו מפשילים את שרווליהם החולצה שלגופם ומראים לכל את הצלקות והפצעים שהיו מנת חלקם על נאמנותם ליהדותם במשך שנות השרות בצבא הנכרי. "אולי אנחנו לא יודעים ללמוד תורה כהוגן", היו אומרים הקנטוניסטים ברגש, "אבל מסרנו את נפשנו עליה". מלבד בית הכנסת, קיים ברוסטוב מבנה ששימש כתלמוד תורה לפני

הרב דנציגר שוטח תפילה על ציונו של אדמו"ר הרשב"י ז"ע בעיר

הכנסת ספר תורה ברוסטוב בעת סערת שלגים

חמש ברכות ועוד חמש

הרב דנציגר מתאר את עבודתו בעיר כרצופה במפגשים אנושיים. אחד מהם הזכורים לו במיוחד התרחש בחנוכה תשפ"א, בעיצומה של מגפת הקורונה, כאשר הרב דנציגר יצא לחלוקת חבילות מזון לקשישים עיריית. כך פגש את לב, יהודי בן 92. כשמסר לו את המזון וסיפר לו שיהודים ממיאמי תרמו זאת עבורו, לב פרץ בבכי. "הוא אמר לי: 'חשבתי שלפני שאמות מרעב - אמות מתחושת הבדידות'..." משחזר הרב דנציגר את שיחתם הכאובה. אביו של לב הוצא להורג על ידי סטלין, אימו נלקחה לכלא והוא נותר לבדו בעולם, ללא משפחה. הרב דנציגר העניק לו סידור ומכשיר טלפון לשיחות עם מתנדבים מבני הקהילה, ובין השניים נרקמה ידידות קרובה.

למרבה הצער, כעבור זמן לב חלה במחלה ההיא. יום אחד הוא קרא לרב דנציגר לביתו לשאלה דחופה. "הייתי בטוח שהדבר קשור למצבו הרפואי", נזכר הרב דנציגר, אך לב הושיב אותו ושאל ברצינות תהומית: מאז שקיבל את הסידור הוא מקפיד להתפלל תפילת שמונה עשרה בעמידה, אך כעת מחלתו מקשה עליו לעמוד ברצף. הוא רצה לדעת האם ה' יקבל את תפילתו אם יעמוד ויקרא חמש ברכות, ישב לנוח, ושוב יעמוד לחמש ברכות...

"הבטתי ביהודי העירי הזה", מתאר הרב דנציגר בהתפעלות, "שאינ לו אף קרוב ומודע בעולם, אך מה שמעסיק אותו זו הדרך להתחבר לקב"ה בצורה הנכונה. עניתי לו: 'כשאתה יושב ומתפלל, זו התפילה הטובה ביותר שיכולה להיות'. הוא פרץ בבכי והודה לי באמרו שהורדתי אבן מליבו".

לב נפטר חודשים ספורים לאחר מכן וזכה לקבורה יהודית על ידי הקהילה. אך סיפורו לא הסתיים שם. זמן מה לאחר מכן סיפר הרב דנציגר על לב מיודעו בראיון אקראי לתקשורת היהודית מארה"ב, וכעבור מספר חודשים הוא קיבל שיחת טלפון מיהודי בניו יורק שסיפר כי בעקבות ההאונה לסיפור על לב, חזר להתפלל בכונה מתוך סידור, ואם לא די בכך - ליהודי הזה נולד בן, והוא ורעייתו החליטו לקרוא לו 'לב', לעילוי נשמתו של היהודי הבודד מרוסטוב שמעולם לא הכירו.

"חלפה שעה מאז שניתקתי את השיחה מניו יורק, והנה מטלפן אלי הרב דוד קופליק המאייש את דוכן חב"ד ברחבת הכותל המערבי", מוסיף הרב דנציגר ומספר על שרשרת ההשגחה הפרטית. "כשלב נפטר, ביקשתי ממנו לומר עליו קדיש, והרב קופליק התקשר להודיע כי בדיוק באותו יום חלפו 11 חודשים, והוא אומר את הקדיש האחרון. כך אירע שביום בו הסתיימה אמירת הקדיש על לב ברחבת הכותל ניתן שמו לתינוק יהודי בניו יורק. המסר היה ברור: הלב היהודי ימשיך לפעום תמיד".

מהמדינה. בהתחלה זה היה נשמע לנו הזוי, אבל עד מהרה הבנו שמדובר באנשים רציניים מאוד. לאור ההיסטוריה המקומית, הדאגה שלנו הייתה גדולה".

בעיצומו של המתח הנורא הגיעה לביקור בעיר קבוצת חסידים מניו יורק. הללו סיימו בלימודם המשותף את סדרת המאמרים המפורסמת של הרבי הרשב"י - 'המשך תעריב', ובחרו לציין את הסיום בעלייה על ציונו הקדוש ברוסטוב. אחד מהם, הרב משה הבר, הביא לרב דנציגר מתנה ששינתה את התמונה כולה. הוא סיפר לו כי בשנת תשנ"א, מיד לאחר נפילת מסך הברזל, פעל בשליחות ברוסטוב במשך תקופה מסוימת, וכשחזר לחצרו של הרבי זי"ע בברוקלין ועבר על פני הקדוש במעמד השליחות-מצוה לצדקה, קרא לו הרבי בחזרה, העניק לו דולר נוסף ואמר: "זה בשביל היהודים של רוסטוב, שהקב"ה ישמור עליהם בכל העניינים". "הרב הבר אמר לי שהדולר נמצא ברשותו מזה עשרים שנה, והוא כל העת חיכה להזדמנות להגיע ולמסור אותו לקהילה היהודית ברוסטוב", מספר הרב דנציגר כשדמעות בעיניו. "כשהוא הגיש לי את הדולר של הרבי - בדיוק בימים שהיינו אחוזי בהלה מפני הבאות - הבנתי שהכל יהיה בסדר. הרגשתי שהרבי העניק לי את הדולר מתוך ידיעה שהוא יגיע אלינו בדיוק ברגע המשבר שבו רצו לעצור אותנו ולסגור את הקהילה. מאז, ברוך ה', צלחנו את הבעיה והתחזקנו".

מחנה הקיץ לילדים מיוחדים

יחד עם הרב דנציגר ורעייתו פועלים במסירות גם זוג שלוחים נוסף, הרב שמואל ורעייתו סטולין, כאשר השלוחים פועלים יחד להאיר את ההיסטוריה היהודית של רוסטוב אל תוך ההווה והעתיד.

לצד חיי הקהילה השגרתיים ברוסטוב במשך השנה ובחגי ישראל, מפעיל הרב דנציגר מגוון פרויקטים וביניהם מחנות הקיץ המפגשים כ-400 ילדים עם מסורת ישראל, כאשר פרויקט הדגל שלהם הוא - ללא ספק - מחנה הקיץ היחיד ברוסיה המיועד לילדים בעלי צרכים מיוחדים. "שמנו לב שברוסיה לא נהוג לראות ילדים מיוחדים מסתובבים ברחובות", מסביר הרב דנציגר. "גילינו שלמשפחות רבות יש ילדים מיוחדים, אך הן פשוט מתביישות לצאת איתם. כשהצענו להם להצטרף למחנה הרגיל, ההורים סירבו מחשש שיצחקו עליהם, ורעייתו מיד הציעה לפתוח מחנה ייעודי עבורם".

ההצלחה הייתה מסחררת. מהתחלה צנועה של כ-30 ילדים בפעם הראשונה, השנה הגיעו למחנה 170 ילדים מכל רחבי רוסיה, וההרשמה נסגרה מחוסר מקום. את המחנה מלווים רופאים ופסיכולוגים, והייחוד שלו הוא שהאימהות מגיעות יחד עם הילדים וזוכות גם הן להפוגה ולתמיכה נפשית.

שיטת הבעל שם טוב בענין השגחה פרטית

לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד, שנאמר על כף הירק (א, צא)

כף - צמר הסוצז את הקולית ודבוק לעלם והגיד הארוך שוכז מקלמו על גזי אותו צמר (רש"י)

ומצינו גם לעיל עוד כמה פלוגתות בפרטי אופן האיסור הנקבעים על פי סיפור התורה אודות נגיעת המלאך בכף ירך יעקב, כמו שעוף גידו מותר כי אין לו כף הירק; ומחלוקת תנאים אם גיד הנשה נוהג רק בירך של ימין או גם בירך של שמאל, וטעם הפלוגתא הוא באיזה ירך נגע המלאך.

והנה בביאור טעם איסור גיד הנשה מבואר במפרשי התורה, שהוא "לזכרון גבורתו של יעקב ונס שעשה לו הקב"ה כו'", כלומר, אין זה רק זכר לנגיעת מלאכו של עשו בכף ירך יעקב, אלא על כללות המאורע דמלחמת יעקב והצלתו מיד המלאך. ובחינוך כתב ב"שרשי" מצוה זו, שהוא "רמז לישראל שאע"פ שיעברו צרות רבות בגלות מיד העמים ומיד בני עשו שיהיו בטוחים שלא יאבדו אלא לעולם יעמוד זרעם כו'". והיינו שהצלה זו קשורה עם ענין כללי ביותר בחיי עם ישראל.

ולפי זה יש להבין, מדוע הזכר לדבר יסודי וכללי כזה הוא רק באיסור פרטי דגיד הנשה שהוא רק פרט אחד של המאורע?

ויובן בהקדם חידוש מורנו הבעש"ט בענין השגחת הקב"ה על עולמו, שיש השגחה פרטית לא רק על מין המדבר, אלא על כל הברואים — גם חי צומח ודומם. דכמה מחכמי ישראל עד הבעש"ט סברו אשר השגח"פ היא רק על כל אחד ואחד ממין המדבר ואילו בחי צומח ודומם יש רק השגחה כללית על המין, והבעש"ט פירש וחדש דגם פרטי המאורעות של דומם צומח וחי הם על פי השגחתו יתברך.

ויתרה מזו, "דלא זו בלבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגחה פרטית מהבורא ית", אלא "עוד זאת תנועה פרטית דנברא פרטי הרי יש לו יחס כללי לכללות כוונת הבריאה .. דגם תנועה אחת של דשא פרטי משלים הכוונה העליונה בענין הבריאה".

מובן, שגם לפי שיטת הבעש"ט יש הבדל יסודי בין ההשגחה פרטית שעל כל הברואים והשגחתו ית' שעל בני ישראל.

דהנה ידוע שיש כמה מדרגות ואופנים בהשגחה — מהם, בלשון הכתוב "עין ה' אל יראיו", "ענין ה' אל צדיקים" (בעין אחת או בב' עינים), שהחילוק ביניהם הוא לא ב"פרטיות" ההשגחה אלא רק באופנה, ולדוגמא: אם ההשגחה מלוכשת ומוסתר בדרכי הטבע, או שהיא השגחה גלויה לעין כל (ועד שהיא מביאה להנהגה נסית).

אבל אליבא דאמת, העילוי בהשגחה על עם קרובו ית' הוא לא רק באופנה אלא גם בפרטיותה. דעם היות שהשגחה הפרטית היא על כל הברואים, ועד שכל פרט ופרט נוגע להשלמת הכוונה הכללית בענין הבריאה — מכל מקום, יש עילוי נפלא בההשגחה על כל פרט ופרט של עם קרובו.

רצון ה' בישראל - לא רק כאמצעי

והענין בזה:

אף שכל הברואים "לא נמצאו אלא מאמתת המצאו" ומשגחים מאתו ית' — מכל מקום, עיקר רצונו ובחירתו של הקב"ה הוא רק בישראל, ש"בחר בנו מכל העמים", ונאמר "אהבתי אתכם אמר ה' גו' אח עשו ליעקב גו' ואוהב את יעקב".

וזהו גם תוכן מאמר רז"ל שהעולם נברא "בשביל התורה .. ובשביל ישראל": ישראל ותורה הם כוונת הבריאה, רצונו ובחירתו של הקב"ה הוא בהם עצמם (וכמאמר חז"ל "אני (לא) נבראתי (אלא) לשמש את קוניי"); מה שאין כן שאר הנבראים אינם תכלית ומטרה בפני עצמם אלא רק "אמצעי" שעל ידם נשלמה כוונת הקב"ה בתורה וישראל, וכמאמר חז"ל ש"לא נבראו אלא לשמשני", שאין רצונו ית' בהם מצד עצמם והם רק "משמשים" ("אמצעי") לתורה וישראל.

והנה תכונת ענין הרצון (והבחירה) היא, דכאשר רוצים (ובוחרים)

באיזה דבר אפשר שהרצון בכל חלקי ופרטי הדבר יהיה בשווה (באותו התוקף), למרות החילוקים בחשיבותם ומעלתם של הפרטים (מצד תוכנם הם) [ועד שכאשר יחסר פרט אחד מהדבר (גם פרט קטן וטפל לכאורה) יחסר בהכלל כולו, מאחר שרצונו לא נשלם].

רצונו העצמי - בכל פרט בשווה

ועל פי זה מובן העילוי בהשגחה פרטית על ישראל עם קרובו של הקב"ה לגבי ההשגחה פרטית על שאר עניני הבריאה:

בשאר הברואים, אף שכל פרט ופרט נוגע להשלמת הכוונה הכללית (כנ"ל), מכל מקום, מכיון שחשיבות הפרטים תלויה במעלתם, לכן, גם ההשגחה שעל כל פרט ופרט היא ב"כל אחד לפי מעלתו", עד כמה הוא "משמש" את התורה ואת ישראל.

מה שאין כן בישראל עם קרובו, מכיון שהשגחתו ית' עליהם היא תוצאה מרצונו ובחירתו בהם, הרי נוסף לזה שיש השגחה על כל פרט ופרט (ובאופן שכל פרט משלים הכוונה הכללית בענין הבריאה) — הנה אופן ההשגחה על הפרטים הוא לא רק כפי חשיבותו הפרטית של כל פרט ופרט (שבוזה יש חילוקים לפי חשיבותו של הפרט), אלא ההשגחה היא באופן שווה בכולם. כי מצד רצונו ובחירתו ית' בישראל, הרי כל פרט ופרט שבהם "נוגע" באופן שווה.

ועל פי זה מבואר מה שה"זכר" להצלת יעקב נקבע דוקא בפרט אחד של המאורע, ובזה גופא — מדייקים בפרט שבפרט (אם רק גיד שבירך ימין או גם של שמאל וכו') — כי על ידי זה בא לידי ביטוי גדר ואופן השגחתו ית' על יעקב אבינו, ובמילא — גם על עם ישראל, בני יעקב: השגחתו יתברך היא באופן כזה, שלא זו בלבד שכל פרט ופרט מושגח מאתו יתברך (ויתירה מזו — שכל פרט ופרט נוגע להשלמת הכוונה הכללית) — אלא עוד זאת, שבענין השלמת רצונו יתברך הפרטים החשובים ביותר או הפרטים הנראים כטפלים ומעוטי הערך, כולם מושגחים מאתו יתברך באופן שווה.

(על פי לקוטי שיחות ח"ל ע' 148 ואילך)

בין תערובת כלאים לבשר בחלב

כל הבשר אסור לבשל בחלב (ק, ב)

תימה דלא תני צאריך וצמול צפני הצית ושלם צפני הצית. צמולין וצמקדשין, כמו צהק פירקין, וצמקפתא תני לכו (תו"ד כל הצמר)

ובמכילתא סוף פרשת משפטים מפורש שהקס"ד להתיר בשר בחלב במוקדשין הוא משום "שכן אסור מליקה בחולין, תאמר במוקדשין .. ת"ל בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו".

והנה מבואר בספרים (ראה רקאנטי משפטים כג, יט. של"ה חלק תושב"כ שכא, רע"א. תורת לוי יצחק ע' מה, ועוד) שיש צד השווה בין כלאים ובשר בחלב ששניהם הם מין המותר והתורה אסרה את התערובת שלהם.

ונמצא שבאופן האיסור יש ג' חלוקות:

(א) כלאי בהמה וכלאי קרקע (בהמתן לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו), שהם איסור מוחלט ללא מציאות של היתר כלל.

(ב) כלאי בגדים (שעטנז), שמותר בציצית וב(אבנט של) בגדי כהונה שבמקדש.

(ג) בשר בחלב שקס"ד להתירו במוקדשין, ויש צורך בלימוד מיוחד לאסרו.

וצריך להבין: כיון שתוכנם של כל איסורים הנ"ל הוא תערובות שני מינים — מהו הטעם לחילוקים אלו שביניהם?

איסור ערוב חסד וגבורה

ויובן בהקדם שבטעם איסור כלאים ובשר בחלב מצינו ב' ביאורים: (א) שלא לערב רוח הטומאה עם רוח הקדושה. (ב) שאסור לערב שני

דברים מנוגדים (חלב-חסד ובשר-גבורה). ולכאורה הטעם הב' צריך ביאור, שהרי חיבור חסדים וגבורות הוא ענין רצוי וטוב, וזהו ענינה של ספירת התפארת, הכוללת חסד וגבורה, וגם בעבודת האדם צריך להיות התכללות המדות שכל מדה נותנת מקום גם למדה הפכית!
ויש לבאר:

תערובת בקדושה - מין במינו

בתערובת יש ב' אופנים - מין במינו ומין בשאינו מינו. וברוחניות, הנה תערובת ב' עניני קדושה, הם מין במינו. אבל תערובת בעניני העולם, כיון שגדר העולם הוא שנגרש בתור מציאות, הרי הציור של כל מדה הוא בתוקף, באופן שאינו נותן מקום למדה אחרת ובפרט מדה הפכית (ובלשון הספרי: אין לך אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה), ולכן חיבור ועירוב ב' דברים הפכיים, הרי זה תערובת מין בשאינו מינו, שמביא לידי מחלוקת ופירוד.

מה שאין כן בעניני קדושה, כיון שענין הקדושה הוא ביטול להקב"ה, לכן גם המדות ההפכיות אינן בניגוד זו לזו (על דרך מאמר רז"ל על הפסוק עושה שלום במרומיו, מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבים זה את זה. כי בעמדם לפני המלך מלכי המלכים הקב"ה לא נרגשת המציאות שלהם אלא רק היותם שלוחיו של המלך).

התאחדות ב' דברים - לא על חשבון המציאות שלהם

והנה בתערובת מין במינו בקדושה גופא יכול להיות ב' אופנים: (א) התכללות באופן שמתבטל הציור דפרטי הענינים המנגדים, ואזי יכולים להיות ביחד. (ב) התכללות באופן שפרטי הענינים המנגדים נשארים בהציור שלהם, וביחד עם זה הריהם מתכללים ביניהם.

ומובן, שהעירוב וההתכללות באופן שמתבטל הציור שלהם הוא ענין בלתי רצוי - כיון שנבראו על ידי הקב"ה בציור זה כדי למלא תפקידם בעולם בהתאם לתכונותיהם המיוחדות, הרי ביטול הציור שלהם הוא היפך כוונת הבריאה. ואדרבא - מצד כוונת הבריאה צריך כל אחד מהם למלא תפקידו ושליחותו בעולם בהתאם לציור והתכונות שלו, וביחד עם זה ליתן מקום גם למציאות אחרת שממלאת תפקידה ושליחותה בעולם בהתאם לציור והתכונות שלה (וכמו בהענין דעושה שלום במרומיו בין מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש, שבודאי אין הכוונה שיתבטל הציור הפרטי שלהם דאש ומים, שאז לא יוכלו למלא תפקידם ושליחותם כל אחד לפי ענינו - היפך רצון המלך. אלא ודאי צריכים להשאר בהציור שלהם של אש ומים, שאז ממלאים תפקידם ושליחותם כרצון המלך, ואף על פי כן בהיותם בציור שלהם בקוין הפכיים ומנוגדים - אין מכבין זה לזה).

על פי זה יובן החילוק בג' סוגי כלאים הנ"ל:

בכלאי בהמה וכלאי קרקע, העירוב הוא באופן שמתבטלת המציאות דכל אחד משני הסוגים שנתערבו, ונעשה מציאות חדשה, ולא רק במציאות המינים עצמם, אלא גם בכח התולדה דשני המינים, להיות מהם מציאות חדשה - היפך כוונת הבריאה שכל אחד משני הסוגים יהיה קיים בהציור שנברא ויוליד תולדות למינהו דוקא.

ולכן עירוב כזה היפך כוונת הבריאה, אסור לגמרי גם בקדושה.

בכלאי בגדים, לא זו בלבד שלא נעשה ביטול או שינוי במציאות הצמר ופשתים, אלא יתירה מזה - לא נעשה אפילו תערובת במציאותם אלא רק עירוב חיצוני בלבד, עד כדי שאפשר להפרידם. ואם כי עירוב כזה מביא לידי מחלוקת ופירוד ולכן אסור לערבם, אבל בעניני קדושה שהכל הוא מין אחד כנ"ל מצד הביטול וההכנעה אליו ית', לכן מותר שעטנו בציצית ובבגדי כהונה.

אבל בבשר בחלב, העירוב הוא באופן הממוצע בין ב' אופנים הנ"ל, כי בשייכות לכת התולדה הוא אינו משפיע כמו בכלאי זרעים ובהמה על הדורות הבאים, אלא רק במציאות הגשמית של החומרים המעורבים כמו בשעטנו, אבל לאידך, אין זה דומה לשעטנו, כי איסור תערובת בשר בחלב מן התורה הוא דרך בישול דוקא, ובמילא מתערבים יחד, היינו שאיסור בשר בחלב מן התורה שייך רק כשעושים מב' מינים מציאות אחת חדשה על ידי בישול דוקא.

ולכן מצד הדמיון דבשר בחלב לשעטנו, יש מקום לומר שיהיה מותר במוקדשין כמו שעטנו מותר בבגדי כהונה ובציצית. אבל המסקנא היא

שגם "בית ה' אלקיך לא תבשל גור", דכיון שבתערובת בשר בחלב על ידי בישול נעשית מציאות חדשה, הרי זה דומה לסוג דכלאי בהמה וקרקע שאסור גם במוקדשין.

(על פי לקוטי שיחות חכ"ט ע' 122 ואילך)

העברת יניקת החיצונים מהציפורניים

מים ראשונים מציח ואחרונים חובה (קה, א)

נטילת ידיים הוא כמו הכנה ועצה טובה שלא ינקו החיצונים מן הציפורניים, שהן מותרות החסדים העליונים דחסד דרועא ימינא כו'. לפי שהמזון בא מחסד עליון, שהקב"ה זן את העולם כולו בחן ובחסד וכו'. והנטילה היא מבחינת מים דחכמה, שמעבירים ומטהרים הזוהמא שלא ילך השפע הפנימית לחיצונים, והוא הכנה לסעודת הלחם דוקא, לפי שהלחם בא מבחינת עץ הדעת טוב ורע, כמו שאנו רואים שבאכילה גסה לתאוה, ישמן ויבעט ויתחמם לכל תאוה רעה, מפני כח הרע שבמאכל שנפל בשבירת הכלים, עד שמגביר כח הרע שבנפש הבהמית לכל מיני רע.

ולאידך מצד בחינת הטוב שבמאכל בשר ודגן, יוסיף אור אלוקי בנשמה שבגופו כשאוכלו בלי תאוה רק כמו שכתוב צדיק אוכל לשובע נפשו, מפני שבחינת הטוב האלוקי שנפל בצומח וחי, שרשו מלמעלה מבחינת אדם, על כן יש בכחו להוסיף כח ואור חדש בנשמה האלוקית שנקראת אדם.

והנה כשהיו ישראל במעלה עליונה בארץ ישראל באור שפע מזון ופרנסה מלמעלה בלי אמצעות שבעים שרים כלל, ואדרבה, התמצית הנשאר מן הפנימית דארץ ישראל נמשך לע' שרים, והקרבנות בבית המקדש היו מבוררים הטוב מהרע, ולכן לא היה צריך נטילת ידיים.

אך לאחר החורבן, דכנסת ישראל היא בגלות בע' שרים, והשפע חסד עליון כמזון העליון הולך לשבעים שרים תחילה בתערובת טוב ורע, ויכולין הקליפות לקבל תוספת יניקה מבחינת הטוב שבשפע העליון אשר בשולחן העליון, ונקרא שולחן אשר לפני ה' כמו שכתוב בזהר, ולזאת ראו חכמי ישראל בכנסת ישראל שהיא יורדת למטה מטה ביותר ונקראת סוכת דוד הנופלת ממדרגה למדרגה, עד שמקבלים שפע לחמם טמא מידיים מזהמות, והוא מהיכלות שרים דנוגה דעשיה שמקבלים בידיים מזהמות שלהם של רע דנגה מהצפרנים של יד דחסד עליון נטמא בטומאתם, ומפני זה יש תוקף כח לסטרא להיות שולטין הדינין הקשין ביותר דבטרפריה אחידין והוא זוהמת פסולת הצפורן שחוצץ בטבילה, כי משם יונקים הדינין קשין, ואז ראו לתקן מצות נטילת ידיים לסעודה גם לחולין, שהוא מעשה טוב ועצה עמוקה להסיר יניקות הרע הנאחזים במותרות החסדים העליונים, והוא כאשר ישטפו מים על זוהמת הצפרנים להרחיק ולהבדיל שרש יניקתם משם.

ועל ידי טהרת הידים לסעודה, בזה יסעודו משלחן אשר לפני ה' בלי תערובת רע כלל, כי על ידי נטילת ידיים במים נרחץ ונבדל יניקות בחינת מותרות הצפרנים דחסד עליון שנמשך לנגה. וזהו והתקדשתם אלו מים ראשונים שנקראים מצוה.

אבל מים אחרונים חובה ואינם מצוה, כי העיקר הוא שלא לאכול בידיים מזהמות תחילה כנ"ל, אבל כאשר קצת רע נדבק בידיים מצד המאכל אחר נטילת ידיים זהו אינו פוגם כל כך, כי הרי נקרא זה השולחן אשר לפני ה'.

(על פי דרך חיים פרק גז)

מציאות הקליפות - מהקדושה

כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה (קה, א)

לסטרא אחרא אין מציאות בפני עצמה, אלא רק כשיש מציאות כזו בקדושה, על ידי השתלשלות יכול לבוא מזה מציאות של איסור, וזהו שרא לן כוותיה, היינו שכל המציאות של איסור אינה אלא מפני שיש דוגמתה בהיתר.

(על פי תורת מנחם חל"ג ע' 190)

א חסידישע פארבריינגען

המשפיע הרב מנחם דב דוברוסקין

תשובה אלולית: טוב ויותר טוב

אני משתדל במשך כל השנה להתנהג כיהודי יר"ש ולעשות מה שמצופה ממני, אבל כשמגיע אלול אני מרגיש שלא מרוצים ממני וכביכול כל מה שעשיתי אינו מספיק... אני טועה אם אני חש תסכול?

ראשית, אכן אתה יהודי יר"ש, ועליך להרגיש תמיד טוב ושמח, ובפרט בחודש אלול שבו המלך הקב"ה נמצא "בשדה" ומאירות י"ג מידות הרחמים אין כל סיבה להרגיש מתוסכל ח"ו, ואדרבה.

עם זאת, מכיוון שהזמן כה מיוחד, והמלך יוצא לפגוש כל אחד מאיתנו, נדרש מכל אחד לנצל את התקופה לדברים טובים יותר ויותר. מהותו של חודש אלול היא עת רצון. ואם כן, למרות שכל השנה השתדלנו לעשות דברים טובים, מתאים כאן הפתגם הידוע "אז גוט איז גוט, איז בעסער ניט בעסער?!" (וכי מכיוון שהטוב הוא טוב, הטוב יותר אינו טוב יותר?!). כלומר, כל השנה עשינו דברים טובים, אך עדיין לא בהתאם לקרבתו של המלך. ולכן כשהמלך נמצא קרוב אלינו בשדה, השמחה, ההתרגשות והעשייה שונות לחלוטין. מבקשים מהאדם לעשות יותר באלול לא משום שלא מרוצים ממנו, אלא משום שזוהי עת רצון והמלך קרוב אלינו.

בעל עסק ראוי לשמו דורש מעצמו כל הזמן יותר. אם הוא מתוודע להזדמנות לעסקה טובה או עונת מכירות מיוחדת, הוא דורש מעצמו אפילו יותר מהרגיל, בעודו צופה את הרווח שיגיע אליו. על דרך זה, בחודש אלול שהוא זמן מיוחד מאוד של קרבת ה', הדרישה מאיתנו משתנה בהתאם. כשיש אפשרות לחתום על עסקאות מוצלחות בזמן מיוחד, הכל משתדלים לחתום על העסקים הטובים ביותר.

ידוע מאמר חז"ל (ב"ר יא, ו) על הפסוק "אשר ברא אלוקים לעשות", שמשמעותו: "לתקן". כלומר, על אף שהקב"ה יצר את העולם בשלמותו, "עולם על מליאתו נברא" (ב"ר יד, ז), יש מקום לעבודתו של האדם לתקן ולשפר ולשכלל את מלאכת הבריאה. באחת משיחותיו (לקוטי שיחות חכ"ה, בראשית ג) הביא רבנו כמה דוגמאות למצב שלם, שלמרות זאת יש ביכולתו של יהודי לרומם אותו לדרגה נעלה יותר, וממילא משום כך גם דורשים ממנו יותר. ולמשל, חובת הנתינה לצדקה היא יחסית ליכולת האדם. מי שהיה נותן סכום מסוים בהתאם למעמדו הכלכלי ומילא בכך את המצווה בשלמותה – ברגע שהתעשר אינו יכול להסתפק עוד באותו סכום, אלא נדרש ממנו לתת בהתאם למצבו החדש. ושוב, הדבר לא נובע מכך שקודם לכן המצב לא היה כראוי, אלא מכיוון שהאפשרויות הפכו לטובות הרבה יותר.

כידוע, האריז"ל גילה שראשי התיבות של אלול הם "ויאמרו לאמור אשירה לה" (שו"ע האריז"ל), פסוקים הלוקחים משירת הים שנאמרה על גאולת ישראל. לכן גם עבודת התשובה של החודש צריכה להיעשות מתוך שמחה, וכפי שאדמו"ר הזקן כותב בספר התניא (פרק לא): "וְזֹאת תִּהְיֶה עֲבוֹדַתוֹ כֹּל יְמֵי בְשִׁמְחָה רַבָּה, הִיא שְׂמִינָה הַנֶּפֶשׁ בְּצִאתָהּ מִהַגּוֹף הַמֵּתָעַב וְשִׁבָּה אֶל בֵּית אֲבִיהָ כְּנִצְרָתָהּ בְּשִׁעַת הַתּוֹרָה וְהַעֲבוֹדָה... וְאֵין לָהּ שְׂמִינָה גְדוֹלָה כְּצֵאת מִהַגּוֹלִים וְהַשְׁכִּיחָה".

תשובה מתוך שמחה – זהו אחד מהחידושים המרכזיים של תורת החסידות מראשית ימיה, ובוודאי בדורנו העומד על סף הגאולה צריך חודש אלול להיות חודש של שמחה על האפשרות לחזור ולהתקרב לה' מתוך הבנה של גודל השעה, כאשר המלך הקב"ה בכבודו ובעצמו נמצא קרוב אלינו בפתחה של השנה החדשה.

אם תשאלו: מדוע המלך נמצא בשדה? הרי זה כלל לא המקום הטבעי שלו! התשובה היא, שהוא יורד לשם מסיבה אחת: הוא רוצה שלכל אחד תהיה הזדמנות להיפגש איתו. וכמו שאדמו"ר הזקן מסביר בתניא (פרק מו) על הפסוק "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", שכאשר מבינים שהמלך בעצמו מתקרב אלינו כדי לאפשר לכולנו להתקרב אליו ולשוב בתשובה, הדבר מעורר באופן טבעי את הקשר של האהבה מצד האדם כלפיו – "אני לדודי ודודי לי".

זוהי עבודת התשובה של אלול: להאיר את הקשר של "כמים הפנים לפנים" ולחשוף את האמת של ה"אני" ביחס ל"דודי". וכפי שמסביר אדמו"ר הזקן באריכות במאמר זה, המטרה היא שהיהודי יפנה אל הקב"ה פנים אל פנים, ויגלה את פנימיותו ואת רצונו להתמסר בשלמות.

ברכה או היפוך קללה

בנושא זה יש פרט מעניין: ברוב השנים, שבת מברכים של חודש אלול חלה בפרשת ראה, הפרשה הקודמת. והפסוק הראשון בפרשה – "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" – מכיל בתוכו את הנקודה האמורה. המפרשים שואלים על הפסוק מספר שאלות, וביניהן: מדוע התורה מחברת ברכה וקללה יחד? הלא המילים "ראה אנכי נותן לפניכם" מתאימות לבשורה משמחת של ברכה, וכיצד אפשר לומר אותן ביחס למתן קללה ח"ו?

בהמשך הפרשה נאמר: "את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוקים". המפרשים תוהים מדוע נכתב "אשר תשמעו" ולא "אם תשמעו", כפי שמופיע מיד לאחר מכן: "והקללה אם לא תשמעו". במקומות אחרים התורה משתמשת במילה 'אם', כמו "אם בחוקותי תלכו" או "והיה אם שמוע תשמעו", כדי לבטא בחירה חופשית. לעומת זאת, המילה 'אשר' מבטאת ודאות ואינה משאירה מקום של ספק או בחירה.

תורת החסידות מציעה לכך ביאור המתקשר היטב לעבודת חודש אלול. הפסוק מתאר שתי דרכים בעבודת ה'. ה'ברכה' מסמלת את העיסוק בתורה ומצוות בדרך של 'עבודת הצדיקים', ואילו ה'קללה' רומזת לעבודת התשובה. הכוונה אינה לקללה כפשוטה, אלא לכך שעבודת התשובה הופכת את הקללה לברכה ואת הזדונות לזכויות.

ההסבר הזה שופך אור על בחירת המילה 'אשר'. אין כאן עניין של 'אם' – דבר שאולי יקרה ואולי לא, אלא הבטחה ודאית. ברור לחלוטין שיהודים יעשו את עבודתם, אם בדרך של תורה ומצוות ואם בדרך של תשובה. כאשר התורה כותבת "אם בחוקותי תלכו" או "היום אם בקולו תשמעו", היא מתייחסת לכל דרך בנפרד ולכן משתמשת במילה 'אם' שמבטאת ספק. אבל בפרשתנו נאמר 'אשר', כי בוודאות גמורה אחת משתי הדרכים הללו תתקיים.

נמצא שהקב"ה אומר אפוא לבניו שכשם שהם מוסרים את עצמם לעבודתו יתברך, כך הוא מוסר להם את ה"אנכי" שלו. המילה 'אנכי' מרמזת כידוע לראשי התיבות "אנא נפשי כתבית יהבית" – אני את עצמי כתבתי ונתתי. אותו 'אנכי' שניתן במעמד הר סיני יורד אלינו כעת וניתן בעין יפה לכל יהודי ויהודי.

מובן אפוא שגם המילה "לפניכם" רומזת על קשר של פנים אל פנים, היישר אל תוך הפנימיות שלכם. פנימיותו של היהודי היא דבר אחד עם פנימיותו של הקב"ה, כמבואר בעניין "אני לדודי ודודי לי". ומה הקב"ה נותן? הוא נותן ברכה. הוא נותן לנו את עבודת ה', את היכולת לעבוד אותו בדרך התורה והמצוות, ואם יש צורך בכך – גם את היכולת להפוך את החושך לאור ולהמיר את הדינים לזכויות באמצעות עבודת התשובה. זוהי העבודה שעבורה אנו צריכים לאגור כוחות בפרט בחודש אלול, בעת הארת י"ג מידות הרחמים.

בזכות העובדה שהמלך נמצא בשדה יכול כל יהודי לגלות בעצמו את ה'לפניכם'. הוא יכול לחשוף את פנימיותו נשמתו, לגלות את הרצון האמיתי שלו ואת ה'אני' האמיתי שלו, שזוהי תמציתה האמיתית של עבודת התשובה.

לחיים, ולברכה! עלינו למהר ולנצל את הזמן שבו המלך נמצא בשדה. וכאמור, בזמן הזה כל מעשה, דיבור ומחשבה יקרים וחשובים מאוד. וההתקרבות של כל יהודי למלך העולם בחודש אלול בוודאי תביא לכך שלכל אחד מאיתנו יהיה חודש אלול שמח וחי'. ומתוך התעוררות של "אני לדודי ודודי לי" נזכה להגיע לגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, ולכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.